

**ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE” A MINISTERULUI
AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE PENALE ȘI DREPT PUBLIC**

**Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 343.1(043.2)**

PILAT Artiom

EXPERTIZA JUDICIARĂ ÎN PROCESUL PENAL

REZUMATUL TEZEI DE DOCTOR ÎN DREPT

Specialitatea: 554.03 – Drept procesual penal

Autor:

Conducător de doctorat:

**ODAGIU Iurie,
doctor în drept,
conferențiar universitar**

Comisia de îndrumare:

**OSOIANU Tudor,
dr. în drept,
profesor universitar**

**CARP Simion,
dr. în drept,
profesor universitar**

**LARI Iurie,
dr. în drept,
profesor universitar**

CHIȘINĂU, 2022

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe penale și Drept public a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Autor

Pilat Artiom

Conducător științific:

ODAGIU Iurie, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova.

Comisia de doctorat:

- 1. OSTAVCIUC Dinu**, președinte al Comisiei de doctorat, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova;
- 2. ODAGIU Iurie**, conducător de doctorat, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova;
- 3. OSOIANU Tudor**, referent oficial, doctor în drept, profesor universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne;
- 4. DOLEA Igor**, referent oficial, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova;
- 5. GOLUBENCO Gheorghe**, referent oficial, doctor în drept, profesor universitar, Universitatea Liberă Internațională din Republica Moldova.

Secretar al Comisiei de doctorat:

GLAVAN Boris, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova.

Susținerea va avea loc în data de „27” mai 2022, ora 14:00 în cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (**adresa: mun. Chișinău, str. Gh. Asachi, nr. 21, bloc administrativ, etajul III, sala de conferințe**).

Rezumatul și teza de doctorat pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca generală „Tudor Roșca” din cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (www.cnaa.md) și pe pagina web a Școlii Doctorale Științe penale și drept public (<https://academy.police.md/>).

Autor

_____ **PILAT Artiom**

Secretarul comisiei de doctorat

_____ **GLAVAN Boris**,
dr. în drept, conf. univ.

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate

Cercetarea completă și obiectivă a circumstanțelor cauzei constituie o obligație pozitivă a statului, care este realizată doar cu condiția îndeplinirii cumulative a mai multor angajamente reflectate în practica CtEDO. Această obligație a statului este realizată prin intermediul reprezentanților organului de urmărire penală, procurorului, precum și de instanța de judecată. Totodată, nu putem exclude și alte persoane care participă în cadrul procesului penal și contribuie la buna desfășurare a acestuia.

În cadrul urmăririi penale, organul de urmărire penală are un rol activ, care este caracterizat prin obligația acestuia de a lua toate măsurile necesare pentru a cerceta sub toate aspectele, complete și obiective, a tuturor circumstanțelor cauzei.

Pentru realizarea acestei obligații pozitive, organul de urmărire penală este obligat să întreprindă anumite acțiuni de urmărire penală care vor contribui la clarificarea tuturor circumstanțelor importante pentru justa soluționare a cauzei. Astfel, reieșind din rolul activ al organului de urmărire penală și al procurorului, precum și din atribuțiile acestora, ei sunt în drept să audieze martori, partea vătămată, să efectueze acțiuni de urmărire penală, cum ar fi cercetarea la fața locului, percheziția etc., precum și să dispună efectuarea expertizelor judiciare.

Expertiza judiciară ca procedeu probatoriu în cadrul procesului penal reprezintă activitatea științifico-practică care este caracterizată prin efectuarea unor cercetări metodice, cu aplicarea cunoștințelor speciale și procedee tehnico-științifice pentru formularea unor concluzii argumentate cu privire la anumite circumstanțe, obiecte etc.

Tratatele internaționale ratificate de Republica Moldova, Constituția RM, Codul de procedură penală, precum și alte legi, constituie cadrul legal care reglementează procedura de dispunere și efectuarea expertizei judiciare. Însă, activitatea de dispunere și efectuare a expertizei judiciare este una complexă, și nu se limitează doar la emiterea actului de dispunere și întocmirea raportului de expertiză judiciară, dar constituie o activitate care posedă un parcurs în limitele căruia urmează a fi respectate drepturile părților în cadrul procesului penal.

Pentru a poseda o pondere probatorie în cadrul procesului penal, nu este suficientă doar dezvoltarea tehnico-științifică a acestei instituții. Un aspect nu mai puțin important îi aparține și reglementării juridice a acestei instituții, care să ofere garanții suficiente participanților la procesul penal în vederea realizării poziției sale procesuale.

Rezultatele cercetării realizate în procesul efectuării expertizei judiciare sunt materializate în raportul de expertiză judiciară. Raportul de expertiză judiciară reprezintă un mijloc de probă în cadrul procesului penal, dar obține valoare probatorie nu doar datorită conținutului cercetării, ci și datorită respectării aspectelor legale cu privire la dispunerea, efectuarea, și aprecierea acestuia de către organele împuternicite prin lege.

În procesul dispunerii expertizei judiciare, informarea părților cu privire la dispunerea acesteia reprezintă una dintre garanțiile fundamentale privind realizarea dreptului la apărare, care în ansamblul său include atât dreptul de a desemna un expert care va efectua cercetarea, cât și înaintarea întrebărilor expertului, recuzarea acestuia etc.

La fel, în rezultatul efectuării expertizei judiciare, părțile vor fi informate despre rezultatele acesteia. Informarea părților reprezintă o obligație a ordonatorului expertizei judiciare. Drept urmare, părților li se oferă posibilitatea de a solicita efectuarea unei expertize repetate, suplimentare sau, în unele cazuri, audierea expertului judiciar.

Se purcede la audierea expertului judiciar în situațiile în care raportul de expertiză judiciară nu este suficient de clar și apare necesitatea ca aceste neclarități să fie explicate fără necesitatea efectuării unei expertize judiciare suplimentare sau repetate.

În aceeași ordine de idei, nu este clar dacă declarațiile expertului judiciar constituie un mijloc de probă în procesul penal: reieșind din prevederile art. 93 CPP, declarațiile expertului nu reprezintă un mijloc de probă, nefiind incluse în categoria mijloacelor de probă, însă instanțele naționale admit ca expertul judiciar să fie audiat.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. O contribuție considerabilă la studierea expertizei judiciare a fost adusă de către autorii autohtoni și cei de peste hotare, printre care: Ig. Dolea, T. Osoianu, Iu. Odagiu, L. Luchin, D. Roman, M. Gheorghită, I. Sedlețchi, M. Poalelungi, C. Rusnac, V. Dongoroz, S. Kahane, C. Bulai, N. Volonciu, I. Neagu, E. Stancu, C. Aonițoaie, V. Bercheșan, I.L. Petruhin, N.A. Gromov, T.V. Sahnova, M.S. Strogovici, R.S. Belkin, Iu.K. Orlov, I.I. Muhin, T.V. Averianova, E.M. Livșiț, V.A. Mihailov, M. Bowers, J. Hielkema ș.a.

În pofida faptului că expertiza judiciară a constituit obiectul de studiu al mai multor lucrări de specialitate, menționăm că acele probleme de ordin procesual cu care se confruntă această instituție au fost rediate tangențial de literatura de specialitate autohtonă, având doar un caracter fragmentar.

Lipsa unui studiu științific-procesual cu privire la expertiza judiciară în procesul penal creează anumite dificultăți în procesul dispunerii acesteia precum și aprecierii raportului de expertiză judiciară.

În acest sens, considerăm că elaborarea unui studiu sub aspect procesual al acestui procedeu probatoriu va contribui la aplicarea corectă a normelor de procedură ce reglementează activitatea în domeniul expertizei judiciare. Astfel, tema propusă spre cercetare este una actuală și prezintă o importanță atât teoretică, cât și practică

Scopul și obiectivele lucrării constau în consolidarea prevederilor legale care reglementează activitatea instituției expertizei judiciare în vederea înlăturării caracterului interpretativ al normelor de procedură care legiferează activitatea instituției de expertiză judiciară precum și prevenirea aplicării neuniforme a legislației naționale cu privire la expertiza judiciară de către organele de urmărire penală și instanțele judecătorești.

Astfel, în vederea atingerii scopului propus, este necesară realizarea următoarelor obiective:

- analiza multiaspectuală a cadrului normativ național care reglementează domeniul instituției expertizei judiciare în cadrul procesului penal;
- cercetarea și evoluția materialelor științifice referitoare la expertiza judiciară în procesul penal;
- identificarea cauzelor care determină aplicarea eronată sau arbitrară a normelor de procedură cu privire la instituția expertizei judiciare;
- cercetarea criteriilor de apreciere a raportului de expertiză judiciară de către organul de urmărire penală și instanța de judecată;
- examinarea practicii Curții Constituționale și a Colegiului Penal al CSJ cu privire la practica aplicării legislației care reglementează activitatea în domeniul expertizei judiciare;
- identificarea cauzelor de condamnare a Republicii Moldova la CtEDO, pe segmentul nerespectării drepturilor părților în cazul dispunerii sau aprecierii eronate a raportului de expertiză judiciară;
- elaborarea recomandărilor de *lege ferenda* privind perfecționarea cadrului legal care reglementează activitatea instituției expertizei judiciare.

Metodologia cercetării științifice. În vederea realizării unei cercetări obiective și multilaterale cu privire la expertiza judiciară în procesul penal, în prezenta lucrare au fost aplicate un șir de metode de cercetare, printre care: metoda logică (bazată pe analiza inductivă și deductivă, interpretarea normelor juridice care reglementează activitatea de expertiză judiciară etc.), metoda comparativă (aplicată în scopul studierii materialelor științifice cu privire la instituția expertizei judiciare publicate în Republica Moldova și în alte state, precum și analiza legislațiilor altor state), metoda sistemică (aplicabilă în scopul cercetării actelor juridice naționale și internaționale care conțin reglementări cu privire la instituția expertizei judiciare în cadrul procesului penal), metoda empirică (în procesul elaborării lucrării de către autor a fost examinată practica CtEDO, a Curții Constituționale, Colegiului Penal al CSJ, și au fost consultate dosare penale).

Noutatea și originalitatea științifică. Prezenta teză de doctor reprezintă o cercetare complexă și multiaspectuală a reglementărilor procedurale care vizează instituția expertizei judiciare. Pentru a reda unele particularități de aplicare a normelor de procedură penală cu privire la expertiza judiciară, autorul a examinat unele abordări doctrinare atât naționale, cât și străine, și a examinat practica judiciară a Colegiului Penal al CSJ, a Curții Constituționale a RM, precum și practica CtEDO.

Elementele de noutate științifică sunt caracterizate prin următoarele teze ale lucrării:

– s-a stabilit că legiuitorul nu a redat noțiunea de cunoștințe speciale și care cunoștințe fac parte din această categorie. În lucrare am menționat că din categoria cunoștințelor speciale fac parte cunoștințe din domeniul tehnicii, artei, medicinei, meșteșugului etc., care sunt obținute de către o persoană în baza pregătirii speciale și a activității practice și care este accesibilă unui număr redus de persoane;

– s-au identificat unele reglementări procesuale care afectează dreptul la apărare a bănuțului. În textul legii, este specificat expres căror participanți la proces le revine dreptul să ceară recuzarea bănuțului, iar expertul judiciar nu face parte din această categorie; astfel, legiuitorul încalcă dreptul bănuțului la apărare;

– în cazurile prevăzute în art. 152 CPP, expertul judiciar poate fi audiat cu privire la raportul de expertiză prezentat, în condițiile de audiere a martorului. În prezenta lucrare, am argumentat necesitatea includerii declarațiilor expertului judiciar în categoria mijloacelor de probă, deoarece aceste declarații influențează convingerea lăuntrică a judecătorului sau a persoanei care efectuează urmărirea penală, precum și se constată noi elemente de fapt;

– în prezenta lucrare, s-a argumentat necesitatea modificării prevederilor art. 374 CPP, care reglementează procedura de dispunere a expertizei judiciare în faza de judecată. Legiuitorul, reglementând procedura de dispunere a expertizei judiciare în această fază a procesului penal, doar a făcut referire la normele cu caracter general care reglementează instituția expertizei judiciare, evitând să abordeze specificul fazei de judecată și principiile care guvernează această etapă a procesului penal.

Noutatea științifică a tezei este determinată și de formularea argumentată a unor propuneri de *legea ferenda*, care vor perfecționa cadrul legal al instituției expertizei judiciare și vor spori echitabilitatea procesului penal, și anume:

– De redenumit Secțiunea a VII-a a Cap. I a Titlului I al CPP în „*Expertiza judiciară*”;

– Art. 93 alin. 2 pct. 1 al CPP de modificat în următoarea redacție: *declarațiile bănuțului, învinuțului, inculpatului, ale părții vătămăte, părții civile, părții civilmente responsabile, martorului, expertului judiciar, specialistul*;

– Art. 57 alin. 2 pct. 5 al CPP, de modificat în următoarea redacție: *citează și audiază persoane în calitate de bănuț, parte vătămăte, martori, expert judiciar*;

– Art. 64 alin. 2 pct. 14 al CPP, de modificat în următoarea redacție: *să ceară recuzarea persoanei care efectuează urmărirea penală, judecătorului de instrucție, interpretului, traducătorului, expertului judiciar;*

– Art. 153 CPP, să fie completat alin. 3 cu următorul conținut: *În cazul unor deficiențe sau neclarități a raportului de expertiză judiciară, părțile la proces sunt în drept să participe la audierea expertului;*

– Art. 374 CPP reglementează procedura de dispunere a expertizei judiciare în faza de judecată. În norma dată, legiuitorul doar a făcut referire la prevederile art. 142-155 CPP, dar nu a luat în calcul specificul fazei de judecată. În acest sens, opinăm că prevederile art. 374 CPP urmează a fi modificate în următoarea redacție: *Dispunerea de către instanță a efectuării expertizei judiciare și audierea expertului în ședința de judecată se fac în cazurile și în condițiile prevăzute în art. 142-155, respectând principiile nemijlocirii, oralității și contradictorialității.*

Semnificația teoretică a lucrării. Prin prezenta teză de doctor, pentru prima dată după intrarea în vigoare a CPP și a Legii RM cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, este realizată o cercetare complexă și multiaspectuală a expertizei judiciare sub aspect procesual.

Importanța teoretică a lucrării vizează totalitatea subiectelor puse în discuție precum și identificarea problemelor de ordin juridic și doctrinar, la fel și înaintarea propunerii de soluționare a acestora în vederea prevenirii unor neclarități cu care se confruntă participanții la proces cu dreptul de a dispune și de a aprecia raportul de expertiză judiciară.

Valoarea aplicativă a lucrării rezidă din formularea unor propuneri de *lege ferenda*, care ar permite îmbunătățirea legislației naționale în domeniu și ar perfectă activitatea de aplicare a legislației de către organele de urmărire penală și instanțele judecătorești în procesul dispunerii și aprecierii raportului de expertiză judiciară care vor preveni aplicarea neuniformă și arbitrară a legislației procesual penale.

De asemenea, studiul realizat și propunerile de *lege ferenda* pot fi utilizate la instruirea studenților ciclurilor I, II, III de studii în cadrul instituțiilor de învățământ superior cu profil juridic, precum și instruirea audienților la instruirea continuă a angajaților din domeniul urmăririi penale, procuraturii, instanțelor judecătorești, precum și din cadrul centrelor de expertiză din Republica Moldova.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere constau în: relevarea trăsăturilor esențiale a cunoștințelor speciale ca partea inerentă e expertizei judiciare; argumentarea clasificării eronate a expertizei judiciare în obligatorie și facultativă; argumentarea includerii declarațiilor expertului în lista mijloacelor de probă; modificarea art. 374 CPP în conformitate cu principiile care guvernează faza de judecată specificate la art. 314 CPP.

Implementarea rezultatelor științifice. Prevederile legale examinate în prezenta lucrare în coroborare cu materialul științifico-practic cercetat, își găsesc aplicabilitatea în cazul dispunerii și aprecierii rezultatelor expertizei judiciare de către organele competente ale statului. Rezultatele științifice ale studiului pot fi utilizate la instruirea din cadrul învățământului superior cu profil juridic precum și la instruirea continuă a angajaților din domeniul urmăririi penale, procuraturii, instanțelor judecătorești. De asemenea, recomandările de *lege ferenda* formulate de către autor în urma examinării doctrinei și a practicii judiciare a Colegiului Penal al CSJ, Curții Constituționale a RM și a CtEDO, pot fi utilizate la perfectarea cadrului normativ în scopul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale părților în procesul dispunerii și aprecierii rezultatelor expertizei judiciare.

Aprobarea rezultatelor. Rezultatele cercetării realizate au fost discutate în cadrul multiplelor foruri științifice naționale și internaționale, precum și concursurile internaționale. În această ordine de idei, articole științifice cu privire la tema abordată au fost publicate în diverse reviste științifice: Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova; Legea și viața; Revista Națională de Drept, Федеральный научно-практический журнал „Медицинское право” și altele.

Publicațiile la tema tezei. La tema tezei de doctorat au fost publicate 16 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie. cod de procedură penală, expertiza judiciară, ordonanța, organul de urmărire penală, părțile la proces, dispunerea, încheiere, instanța de judecată, aprecierea, raportul de expertiză judiciară, expertul judiciar.

Conținutul tezei

Prezenta teză este constituită din introducere, trei capitole divizate în douăsprezece paragrafe concluzii generale și recomandări, bibliografia.

Introducerea lucrării este structurată din actualitatea și importanța temei abordate, scopul lucrării, obiectivele cercetării, ipoteza de cercetare, noutatea științifică, sinteza metodologiei de cercetare, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, sumarul capitolelor tezei.

Capitolul I intitulat „*Abordări doctrinare și evoluția cadrului normativ cu privire la instituția expertizei judiciare*”, compus din următoarele paragrafe: Evoluția cercetărilor teoretice referitoare la instituția expertizei judiciare în Republica Moldova; Cercetarea instituției expertizei judiciare în doctrina de specialitate a altor state; Cadrul normativ actual care reglementează instituția expertizei judiciare; Concluzii la capitolul 1.

În cadrul urmăririi penale, organul de urmărire penală are un rol activ, care este caracterizat prin obligația acestuia de a lua toate măsurile necesare pentru a cerceta sub toate aspectele, complete și obiective, a tuturor circumstanțelor cauzei.

Expertiza judiciară se dispune de către organele competente în cazurile în care pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea circumstanțelor ce pot avea importanță probatorie pentru cauza penală sunt necesare cunoștințe speciale în domeniul științei, tehnicii, artei, meșteșugului sau în alte domenii.

Unele particularități ale expertizei judiciare au fost examinate în lucrarea „*Explicații teoretice ale codului de procedură penală român*” de către autorii V. Dongoroz, S. Kahane, G. Antoniu, C. Bulai., care au afirmat că „se recurge la acest procedeu uneori pentru a se stabili dacă anumite obiecte materiale conțin sau nu elemente susceptibile de a servi ca probă, adică de a releva date, situații de fapt care constituie probe și deci pot fi reținute ca mijloace de probă, uneori pentru a evalua forța probantă a unui mijloc de probă existent sau care clarifică eventuale contradicții care există între două sau mai multe mijloace probatorii” [23, p. 271].

Specificul expertizei judiciare, precum și alte particularități ale acestei instituții au fost analizate de către autorul A.R. Șleahov, care afirmă în lucrarea „*Судебная экспертиза: организация и проведения*” că „expertiza judiciară reprezintă o acțiune procesuală care constă în cercetarea circumstanțelor faptei, efectuată în baza ordonanței organului de urmărire penală sau încheierea instanței de judecată, efectuată în conformitate cu prevederile codului de procedură penală de către expertul judiciar în domeniul științei, tehnicii, artei, meșteșugului sau în alte domenii în scopul constatării circumstanțelor care au importanță pentru cauza penală” [69, p. 7].

Autorii Iu. Odagiu și L. Luchin în lucrarea „*Expertize judiciare*” au menționat că „...expertiza judiciară reprezintă o formă calificată de folosire a cunoștințelor speciale. Ea lărgeste semnificativ posibilitățile de cunoaștere ale organelor de urmărire penală și ale instanțelor de judecată, acceptând folosirea tuturor mijloacelor științifice de cunoaștere” [38, p. 7].

O opinie similară o susțin autorii Gh. Golubenco și D. Chiotici în articolul științific „„Cunoștințe specializate” în dreptul procesual penal al României și Republicii Moldova” care menționează că „...cunoștințe specializate sunt oricare cunoștințe din știință, tehnică, artă, meșteșug, alte sfere ale activității umane (exceptând domeniul dreptului material și procesual), obținute în rezultatul unor pregătiri și experiențe profesionale sau ca urmare a unor îndeletniciri și experimente practice, aplicate în scopul soluționării problemelor, apărute în cadrul înfăptuirii justiției” [28, p. 105].

O altă opinie, în acest sens, a expus-o autorul E. Baltaga în teza de doctor în drept „*Aplicarea cunoștințelor speciale medicale la cercetarea cauzelor penale*”, care a reiterat că cunoștințele speciale reprezintă „...un sistem de cunoștințe științifico-practice dintr-un domeniu sau altul al științei, tehnicii și tehnologiilor moderne, artei sau meșteșugului și deprinderile obținute de o persoană concretă în rezultatul studiilor specializate și antrenării profesionale” [3, p. 63].

Cu privire la conceptul cunoștințelor speciale care reprezintă o parte indispensabilă a expertizei judiciare s-a expus și autorul M. Gheorghită în lucrarea sa „*Tratat de criminalistică*”, care a menționat că, „în mod tradițional, în literatura juridică prin această noțiune se înțelege un sistem de cunoștințe teoretice profesionale și deprinderi practice într-un domeniu concret al științei, tehnicii, artei sau într-o meserie, însușite pe calea unei pregătiri speciale și a experienței profesionale” [26, p. 690].

Noțiunea cunoștințelor speciale a fost formulată și de autorii S.V. Kivalov, S.N. Mișenko, D.Iu. Zaharcenko în lucrarea „*Уголовный процессуальный кодекс Украины: Научно – практический комментарий*”. Prin „cunoștințe speciale se înțeleg cunoștințe în domeniul științei, tehnicii, artei sau a meșteșugului, obținute în rezultatul pregătirii speciale sau a experienței profesionale și care nu fac parte din categoria cunoștințelor profesionale ale persoanelor care au competența de a acumula material probator în cauza penală [52, p. 216].

Aceeași opinie o susține și A.A. Aisman, care afirmă că cunoștințele speciale nu sunt accesibile tuturor, numărul de persoane care le posedă fiind limitate, sunt cunoștințe de care nu dispune organul de urmărire penală, procurorul etc [71, p. 89].

Așadar, cunoștințele speciale sunt acele cunoștințe profesionale în domeniul științei, tehnicii și meșteșugului, obținute în urma pregătirii profesionale, care sunt folosite de către un expert judiciar în vederea efectuării unei cercetări metodice, concluzii argumentate ale căreia pot servi drept probe într-un proces judiciar.

Pentru a reda unele particularități individuale a expertizei judiciare, este oportun de a efectua o clasificare a acestora. Clasificarea expertizei judiciare contribuie realizarea scopului procesului penal precum și contribuie la alegerea corectă a expertului judiciar, formularea corectă a întrebărilor la care urmează să răspundă expertul judiciar, aprecierea corectă a rezultatelor expertizei judiciare etc.

În opinia autorului M. Gheorghită „...problema clasificării expertizelor judiciare are o importanță nu numai teoretică dar și practică, pentru a determina orientarea lor metodică, organizațională” [26, p. 696], precum și cea procesuală. În lucrarea sa, „*Tratat de Criminalistică*”, autorul, ca bază pentru clasificarea expertizelor, au fost luate „...obiectul și metodică cercetării, divizarea tuturor expertizelor în nouă clase, și anume: criminalistice; medico-legale și psihofiziologice; ingineresti de transport; contabile și economico-financiare; tehnologice-ingineresti; tehnice; agricole; ecologice; biologice și a obiectelor de proveniență animală or și vegetală” [26, p. 696].

La rândul său, autorii Iu. Odagiu și L. Luchin [38, p. 11], în lucrarea „*Expertize judiciare*” clasifică expertizele judiciare conform „...domeniilor științei: tipuri, genuri, grupe și subgrupe. Tipurile alcătuiesc acele cercetări care servesc drept izvor de formare a bazei teoretice și metodice a expertizei judiciare. Genurile se deosebesc după obiect și metoda cercetării. Grupurile sunt niște elemente componente ale genurilor. Ele se deosebesc prin specificul obiectului în relațiile generale dintre genul obiectelor și metodicelor. Subgrupe sunt părțile componente ale grupelor, având la bază niște cercetări specifice”.

În urma efectuării expertizei judiciare, expertul care a efectuat cercetarea va întocmi raportul de expertiză judiciară.

Autorii Ig. Dolea, D. Roman, Iu. Sedlețchi ș.a., în lucrarea „*Drept procesual penal*” afirmă că „...specificul raportului de expertiză pe care îl întocmește un expert dintr-un domeniu care nu este cunoscut suficient organului de urmărire penală sau instanței de judecată, în literatura de specialitate s-a înaintat opinia că expertul ar efectua o „judecată științifică”. În opinia dată, raportul de expertiză are o valoare probatorie mai mare decât celelalte mijloace de probă” [22, p. 303].

Cu privire la „judecată științifică”, menționăm opinia autorilor T. Osoianu, Iu. Odagiu, D. Ostavciuc, C. Rusnac, care în lucrarea „*Tactica acțiunilor de urmărire penală*” au remarcat faptul că „...expertiza judiciară nu soluționează probleme privind legalitatea sau ilegalitatea faptelor săvârșite de persoanele fizice sau juridice” [40, p. 323].

Referitor la trăsăturile raportului de expertiză judiciară s-a expus autorul Gh. Mateuț în manualul „*Procedură penală. Partea Generală*”, astfel, expertiza judiciară reprezintă cercetarea cu caracter tehnic pe care o întreprinde expertul, în urma căreia ajunge la concluzii referitoare la chestiunea ce trebuie lămurită pentru soluționarea cauzei de către un organ de urmărire penală sau de jurisdicție, după caz. Aceste concluzii nu sunt altceva decât probele ce urmează a fi folosite în proces la stabilirea adevărului, iar raportul de expertiză în care sunt cuprinse reprezintă mijlocul de probă [35, p. 429].

În acest sens, autorul A.V. Cudreavțeva în articolul „*Заключения и показания специалиста как вид доказательств в уголовном процессе России*” menționează că este necesar de clarificat esența și specificul activității expertului și a specialistului. Expertul judiciar în rezultatul efectuării unei cercetări, aplicând cunoștințe speciale, formulează concluziile în specialitatea în care este autorizat, cu privire la anumite fapte, circumstanțe, obiecte materiale, fenomene și procese, organismul și psihicul uman. Premisa principală reprezintă informația cu privire la cauză penală, a doua premisă reprezintă cunoștințele speciale ale specialistului, în urma aplicării căreia se ajunge la o concluzie [55, p. 56].

O poziție similară a expus-o și autorul V.M. Bîcov în lucrarea „*Заключение и показания специалиста как новый вид доказательств*”, care susține că specialistul, de regulă, se limitează doar la examinarea obiectelor prezentate, dar cunoștințele sale speciale le aplică nu pentru a efectua cercetarea, ci doar la aprecierea acestora [48, p. 75].

Așadar, raportul de expertiză judiciară reprezintă actul în care expertul judiciar își materializează concluziile sale în urma efectuării cercetării, și care este compus din trei părți: introductivă, descriptivă și concluziile. În pofida faptului că în raportul de expertiză judiciară se materializează procesul de cercetare precum și concluziile la care a ajuns expertul judiciar, acest mijloc de probă urmează să fie apreciat în mod egal cu celelalte mijloace de probă, rezultatele expertizei judiciare repetate au aceeași valoare probantă ca și rezultatele expertizei anterioare și se apreciază în coroborare cu alte probe.

Merită atenție procesul dispunerii expertizei judiciare, precum și formularea întrebărilor ce urmează a fi înaintate experților. În acest sens, autorii V. Cușnir și V. Rusu, în articolul științific „*Expertizele judiciare și constatările tehnico-științifice în procesul penal*”, au afirmat că „...la formularea întrebărilor este necesar să se țină seama de cerințele pe care trebuie să le îndeplinească acestea.

De asemenea, se pune accent pe calitatea materialelor transmise spre examinare. În acest sens, asigurarea calității materialelor trimise spre expertiză reprezintă premisa de bază a obținerii rezultatelor scontate prin administrarea acestui mijloc de probă. În vederea efectuării lucrărilor indicate de organul judiciar, expertul va trebui, de regulă, să aibă la dispoziție, pe de o parte, urmele, obiectele ce constituie mijloace materiale de probă, iar pe de altă parte, modelele de comparație. Materialele supuse expertizei trebuie să fie reprezentative și suficiente

din punct de vedere cantitativ și calitativ. La dispoziția experților „...se pun toate materialele, obiectele de care au nevoie pentru a executa în cele mai bune condiții lucrarea. Atunci când se dispune o nouă expertiză, organul de urmărire penală este dator să verifice corpurile delictive care vor face obiectul ei, spre a constata dacă acestea nu au suferit modificări în cursul primei examinări, modificări ce l-ar putea induce în eroare pe expert, iar în caz afirmativ, să aprecieze în ce măsură concluziile pot fi influențate de ele” [31].

În urma studierii raportului de expertiză judiciară, părțile sunt în drept să depună cereri în vederea audierii expertului judiciar. Cu privire la audierea expertului judiciar s-a expus autorul D. Gherasim, care în articolul științific „*Particularitățile audierii expertului în cadrul cercetării judecătorești*” a remarcat că „în procesul audierii verbale a expertului poate fi depistată necesitatea dispunerii și efectuării unei noi expertize, dacă raportul prezentat de experți se va dovedi a fi nedeplin, insuficient de clar sau contradictoriu” [27, p. 271].

Aceeași opinie o susține și Ig. Dolea care menționează că „...condiția necesității audierii expertului este neclaritatea raportului, fie anumite deficiențe. Aceste vicii, după cum menționează autorul, nu trebuie să fie de natura care ar impune o expertiză suplimentară” [21, p. 524].

În unele cazuri experții audiați deviază simțitor de la opinia exprimată în raportul de expertiză. „În atare situații, organul de urmărire penală sau instanțele trebuie să verifice motivele care au determinat divergențele dintre cele indicate în raportul de expertiză și declarațiile expertului audiat” [40, p. 323].

Cu privire la valoarea probatorie a declarațiilor expertului judiciar, autorul L. Furnică susține părerea că „legiuitorul autohton nu a acordat valoare probatorie declarațiilor expertului judiciar, reieșind din prevederile art. 93 CCP. Luând în considerație faptul că datele care nu sunt colectate prin intermediul mijloacelor de probă nu pot servi ca dovezi în cauza penală, ajungem la concluzia că declarațiile expertului nu au nici o valoare probantă în cauza penală și, respectiv, trebuie neglijate de către instanță la pronunțarea sentinței. Totodată, declarațiile expertului pot fi privite ca parte integrantă a raportului de expertiză și astfel pot fi incluse în categoria mijloacelor de probă, atribuindu-se la raportul de expertiză. Oricum, declarațiile expertului nu se referă la fondul cauzei, ele fiind necesare în cazul în care raportul de expertiză nu este clar sau are unele deficiențe, pentru a căror înlăturare nu sunt necesare investigații suplimentare, ori a apărut necesitatea de a preciza metodele aplicate de către expert sau unele noțiuni” [25, p. 627].

Însă în doctrină și literatura de specialitate nu persistă o poziție uniformă față de rolul conducătorului instituției de expertiză judiciară în cadrul procesului penal. În acest sens, autorul Dulov A.V. menționează că conducătorul instituției de expertiză judiciară este consultant procesual al ordonatorului în procesul dispunerii și efectuării expertize judiciare [51, p. 131].

Opinia autorului A.V. Dulov a fost criticată de către A.I. Paliașvili în lucrarea „*Экспертиза в суде по уголовным делам*” [60, p. 73], care opinează că în urma acordării conducătorului de expertiză judiciară a astfel de drepturi, funcția acestuia va fi confundată cu funcția ofițerului de urmărire penală.

În lucrarea „*Правовые основы организации и деятельности судебно-экспертных учреждений СССР*” [69, p. 25], autorul A.V. Șleahov susține că conducătorul instituției de expertiză judiciară este în drept să verifice calitatea obiectelor parvenite la cercetare. Nu susținem opinia autorului A.V. Șleahov cu privire la faptul că conducătorul instituției de expertiză judiciară este în drept să verifice calitatea obiectelor parvenite la cercetare, întrucât obiectele parvin împachetate și sigilate și este necesar ca expertul judiciar să fixeze starea în

care acestea au parvenit, pentru a demonstra cantitatea acestora și modul cum au fost acestea împachetate.

Indiferent de faptul că organul de urmărire penală are obligația pozitivă de a cerceta toate circumstanțe cauzei, dispunând, la fel, și efectuarea expertizelor judiciare precum și efectuarea altor acțiuni de urmărire penală, astfel asigurând dreptul la o anchetă eficientă. Spre deosebire de organul de urmărire penală, instanța de judecată are un rol pasiv, dar pentru clarificarea circumstanțelor cauzei, la cererea părților, poate dispune efectuarea expertizei judiciare.

Capitolul II, cu titlul „*Expertiza judiciară - procedeu probator în procesul penal*”, prezintă analiza conceptului expertizei judiciare, raportul de expertiză judiciară ca mijloc de probă în cadrul procesului penal, la fel de către autor a fost realizat un coraport dintre constatarea tehnico – științifică sau medico – legală și raportul de expertiză judiciară. De asemenea, autorul a examinat aspecte legale privind aprecierea raportului de expertiză judiciară.

Datorită progresului considerabil al societății în diferite domeniile ale științei, tehnicii și, nu în ultimul rând, cel informațional, posibilitățile acelor procedee probatorii care erau folosite tradițional de organele de drept, cum ar fi audierea bănuितului, experimentul în procedura de urmărire penală, chiar și cercetarea la fața locului, în unele cazuri, deja nu ar putea oferi o gamă mai largă, obiectivă și mai multiaspectuală a tuturor circumstanțelor cauzei.

În acest sens, menționăm că declarațiile bănuितului, ale martorului sau ale părții vătămate, procesele verbale ale acțiunilor de urmărire penală, în coraport cu alte mijloace de probă, sunt necesare în cadrul examinării cauzei penale, acest mijloace de probă, practic sunt regăsite în conținutul cercetării oricărei cauze penale. În acest sens, considerăm că este necesară lărgirea bazei probatorii în procesul examinării cauzei penale, în primul rând prin anexarea la cauza penală a acelor mijloace de probă care posedă o valoare probatorie individuală și contribuie la verificarea unor probe, inclusiv și a declarațiilor bănuितului, a părții vătămate etc. Raportul de expertiză judiciară în coraport cu alte mijloace de probă ar contribui efectiv la soluționare acestui obstacol în realizarea scopului procesului penal.

În opinia autorului A.A. Aisman, cunoștințe speciale nu sunt accesibile tuturor, numărul de persoane care le posedă este limitat, sunt cunoștințe de care nu dispune organul de urmărire penală, procurorul etc. [71, p. 89]. Prezumăm că organul de urmărire penală sau procurorul posedă aceste cunoștințe speciale, iar asta nu exclude faptul dispunerii expertizei judiciare și efectuării cercetării de o persoană competentă.

Menționăm opinia autorului E.Iu. Samuticeva, pe care a expus-o în teza de doctor în drept „*Заключения эксперта и его оценка в уголовном процессе. (сравнительно-правовое исследование)*”, că esența cunoștințelor speciale în sistemul de drept anglo-saxon și romano-germanic este identică, elementul care le caracterizează reprezintă lipsa cunoștințelor în domeniul dat a persoanei care conduce urmărirea penală [62, p. 19].

În procesul penal al Germaniei, din categoria cunoștințelor speciale, pe care le posedă persoanele invitate la proces, fac parte cunoștințele și experiența în domeniul științei, artei sau a meșteșugului, pe care nu le posedă persoana care efectuează urmărirea penală sau examinează cauza în instanța de judecată, dar aceste cunoștințe sunt necesare pentru soluționarea unor întrebări pe marginea cauzei [4, p. 147].

La fel, și legislația SUA oferă posibilitatea aplicării cunoștințelor speciale în cadrul procesului penal. În pofida faptului că Regulile Federale de Probă nu definesc termenul de cunoștințe speciale, însă examinând prevederile art. 702, deducem că cunoștințe speciale

reprezintă cunoștințe în diferite domenii (știință, tehnică sau altele) sau deprinderi obținute în urma pregătirii profesionale [63, p. 109].

Definiția similară a cunoștințelor speciale este redată și în doctrina engleză, accentul fiind pus atât pe cunoștințe teoretice obținute, cât și pe experiența profesională a persoanei competente [43, p. 298].

În procesul penal anglo-saxon, este necesar ca informația comunicată de către persoana care posedă cunoștințe speciale să nu facă parte din spectrul cunoștințelor pe care le posedă instanța de judecată, așadar, informația va fi obținută în urma aplicării cunoștințelor speciale.

În literatura de specialitate sunt expuse diverse opinii referitoare la trăsăturile esențiale ale expertizei judiciare, în majoritatea cazurilor acestea coincid, dar am constatat că specialiștii în domeniu nu atribuie independența procesuală a expertului și răspunderea personală pentru concluzii intenționate false la trăsăturile esențiale ale acestei instituții, însă nu susținem opinia precum că expertul judiciar nu beneficiază de independența procesuală, expertul judiciar este independent și își va formula concluziile sale doar pe baza cercetărilor efectuate, conducându-se după principiul obiectivismului. Totodată, în cazul întocmirii unei concluzii intenționate false, expertul judiciar poate fi tras la răspundere penală în conformitate cu prevederile art. 312 al Codului penal.

Problema clasificării expertizelor judiciare a luat începutul din anii '50-'60 ai secolului al XX-lea și, după cum constatăm, nu este soluționată nici actualmente. Opiniile specialiștilor în domeniu sunt diverse și numitorul comun, referitor la clasificarea expertizelor, nu a fost identificat. Totodată, recunoaștem faptul că, datorită progresului tehnico-științific, apar noi domenii ale științei, tehnicii, noi metode de cercetare, fapt care contribuie la imposibilitatea de a enumera toate formele de expertiză judiciară.

Actuala lege cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar prevede o clasificare a expertizelor judiciare care este contradictorie Codului de procedură penală. Așadar, art. 27 al Legii cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar prevede clasificarea expertizelor judiciare după următoarele criterii:

- „consecutivitatea efectuării expertizelor;
- volumul cercetărilor;
- numărul de experți care au participat la efectuarea cercetărilor;
- numărul de domenii științifice aplicate la efectuarea expertizei [34]”.

Codul de procedură penală clasifică expertizele judiciare după aceleași criterii ca și Legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, însă, în funcție de criteriul de clasificare, expertizele sunt clasificate diferit. Codul de procedură penală prevede următoarele expertize: expertiza în comisie, expertiza complexă, expertiza suplimentară, expertiza repetată.

Reieșind din Hotărârea de Guvern nr. 195 din 24.03.2017 [30] privind aprobarea Nomenclatorului expertizelor judiciare, expertizele judiciare sunt clasificate după: domeniu (criminalistic tradițional, chimico-criminalistic, biologic, economico-ingineresc, tehnico-ingineresc, psihologico-judiciare, psihiatrico-legal), genul expertizei judiciare (expertiza dactiloscopică; expertiza materialelor și a substanțelor; expertiza biologică etc.), specialitatea expertizei judiciare (expertiza urmelor digitale, palmare și plantare; expertiza armelor albe; expertiza ecologică a vibrațiilor și a vibrațiilor de fundal).

Conform prevederilor art. 93 CPP, raportul de expertiză judiciară constituie mijloc de probă în cadrul procesului penal. Nu este corect să declarăm ca raportul de expertiză judiciară este probă în cadrul procesului penal, probă constituie anume acel element de fapt (informația) care este materializat în acest raport în urma realizării cercetării de către expertul judiciar.

Considerăm că nici o probă în cadrul procesului penal nu este superioară celeilalte probe, aprecierea probelor trebuie să se bazeze pe prevederile legale: relevanța, concludența și utilitatea acestora. Proba trebuie apreciată și după veridicitatea ei. Veridicitatea este însușirea, caracterul a ceea ce este veridic, adică ceea ce este conform cu adevărul, adevărat, real. Veridicitatea probelor poate fi caracterizată ca o corespundere a datei de fapt examinată de către organul de urmărire penală sau instanța pe care o probează de această dată, însă, în ansamblul lor, toate probele sunt apreciate din punctul de vedere al coroborării lor [21, p. 545].

Autorul Gh. Mateuț definește raportul de expertiză ca mijloc de probă prevăzut de CPP, iar expertul devine un interlocutor privilegiat și esențial al organelor procesului penal. Recurgerea la expert este, în prezent, un procedeu curent [35, p. 629].

Complexitatea crescândă a cauzelor penale, în special în sectoarele economice și financiare, obligă jurisdicțiile penale să apeleze, mai frecvent decât altădată, la experți. Frecvența recurgerii la experți ține de evoluția justiției penale însăși [2, p. 40].

Sub aspect de drept comparat, menționăm că Legislația procesual penală a Ucrainei definește raportul de expertiză judiciară ca act în care sunt descrise cercetări realizate și formulate concluziile, în urma realizării cercetării, acordarea răspunsului la întrebările înaintate de către ordonatorul expertizei judiciare. Definiția similară a raportului de expertiză judiciară o regăsim și în legislația Federației Ruse [65].

Conform art. 4 al CPP al Țărilor de Jos, prin raport de expertiză se înțelege actul în care sunt materializate rezultatele cercetării realizate în baza indicațiilor organelor competente, care sunt realizate în baza competențelor profesionale ale expertului [32].

În legislația procesual penală a Irlandei de Nord, a Angliei și a Țării Galilor, raportul de expertiză judiciară este caracterizat ca raport realizat de persoana care posedă cunoștințe speciale, care depune declarații referitoare la întrebările la care este competent de a acorda un răspuns [64, p. 35].

În legislațiile procesual penale ale Federației Ruse, Ucrainei, Franței și a Țărilor de Jos, raportul de expertiză judiciară obținut în urma efectuării cercetării în faza de urmărire penală sau faza de judecată, este privit ca mijloc independent de probă și poate sta la baza sentinței de achitare sau de condamnare, emisă de către instanța de judecată.

În același rând, legislația procesual penală a Germaniei nu oferă statut de mijloc independent de probă raportului de expertiză judiciară. În această ordine de idei, menționăm că raportul de expertiză judiciară obține o valoare probatorie numai în cazul în care expertul care a efectuat cercetarea a fost prezent la judecarea cauzei și a depus declarații cu privire la raportul prezentat.

În comparație cu celelalte mijloace de probă, raportul de expertiză judiciară, posedă anumite caracteristici individuale, care îl deosebesc de celelalte mijloace de probă [53, p. 112].

Condițiile de fond și de formă ale raportului de expertiză judiciară sunt prevăzute atât în Codul de procedură penală al Republicii Moldova, Legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar precum și în acte normative interne ale instituțiilor de expertiză judiciară.

Conținutul raportului de expertiză trebuie să fi clar și explicit pentru toți participanții la procesul penal.

Raportul de expertiză judiciară precum și constatarea tehnico-științifică sau medico-legală, conform art. 93 CPP constituie mijloc de probă care, *inter alia*, posedă unele trăsături asemănătoare. Din acest considerent, este necesară stabilirea unor trăsături comune precum și de identificat acele criterii care diferențiază aceste două mijloace de probă.

Includerea de către legiuitor a constatării tehnico-științifice sau medico-legale în categoria mijloacelor de probă în cadrul procesului penal a trezit unele nedumeriri atât în rândul teoreticienilor, cât și rândul practicienilor. Examinând prevederile legale care reglementează procedura de întocmire a raportului de constatare tehnico-științifică sau medico-legală în care sunt materializate rezultatele constatării, deducem faptul că instituția constatării tehnico-științifice sau medico-legale nu este reglementată suficient de clar, și permite o interpretare extensivă a prevederilor legale.

În procesul efectuării expertizei judiciare, legiuitorul a prevăzut expres că expertul aplică cunoștințele speciale, însă în cazul constatării tehnico-științifice sau medico-legale legiuitorul prevede că organul de urmărire penală, organul de constatare sau instanța de judecată poate folosi cunoștințele unui specialist, dar nu este specificată care este natura acestor cunoștințe.

Dacă norma care reglementează condițiile efectuării constatării tehnico-științifice sau medico-legale nu specifică expres faptul că specialistul va aplica sau nu va aplica cunoștințe speciale, la rândul său art. 87 alin. 2 CPP prevede expres că specialistul trebuie să posede suficiente cunoștințe și deprinderi speciale pentru acordarea ajutorului necesar organului de urmărire penală, procurorului, organului de constatare sau instanței, dar nu și efectuarea unei cercetări, precum în cazul efectuării expertizei judiciare.

O prevedere diametral opusă legiuitorul a prevăzut-o în art. 6 pct. 43 CPP definind specialistul ca persoană care cunoaște temeinic o disciplină sau o anumită problemă și este antrenat în procesul penal, în modul prevăzut de lege, pentru a contribui la stabilirea adevărului.

Reieșind din cele menționate supra, remarcăm o neconcordanță între normele legale care reglementează instituția constatării tehnico-științifice sau medico-legale.

Pe lângă o astfel de reglementare ambiguă, legiuitorul nu a prevăzut care este structura raportului de constatare tehnico-științifică sau medico-legală, sau structura acestui raport este identică cu cea a raportului de expertiză judiciară, însă, la fel, nu am identificat o reglementare legală care va oferi răspuns la această întrebare.

Analizând prevederile Codului de procedură penală, concluzionăm că procedura de întocmire a raportului de constatare tehnico-științifică sau medico-legală, nu și-a găsit reflectare în lege, fapt care ridică multe semne de întrebare atât la aprecierea acestuia, precum și la cercetarea raportului de constatare tehnico-științifică în instanța de judecată.

Prin urmare, menționăm că nu este clară structura raportului de constatare tehnico-științifică sau medico-legală, procedura de întocmire a acestuia, verificarea, aprecierea precum și folosirea acestuia în cadrul probatoriului penal, fapt care influențează negativ asupra procesului probațiunii.

Indiferent de reglementările legale a fiecărui mijloc de probă prevăzut de codul de procedură penală, criteriile de apreciere a acestora sunt identice și urmează a fi respectate atât de organul de urmărire penală cât și de instanțele de judecată.

În acest sens menționăm că în opinia autorului I.I. Muhin, aprecierea probelor reprezintă activitatea intelectuală, efectuată în anumite forme logice, ca proces logic de stabilire a prezenței și interacțiunii între probe [58, p. 97], stabilirea rolului și conținutului acestora, suficiența și modalitatea de utilizare a probelor pentru soluționarea circumstanțelor importante pentru justa soluționare a cauzei.

Cu privire la aprecierea probelor în cadrul procesului penal s-a expus și Colegiul penal al CSJ: „...aprecierea probelor este unul dintre cele mai importante momente ale procesului penal, deoarece întregul volum de muncă depus de către organele de urmărire penală,

instanțele judecătorești, cât și de părți în proces, se concentrează pe soluția ce va fi dată în urma acestei activități” [17].

Una dintre garanțiile aprecierii corecte și obiective a probelor este imparțialitatea și independența procesuală a ofițerului de urmărire penală, procurorului și judecătorului. Legiuitorul recunoaște că în procesul aprecierii probelor un rol important îl ocupă personalitatea judecătorului și a ofițerului de urmărire penală. Din acest considerent, propria convingere, formată în urma cercetării tuturor probelor administrate, care are în conținutul său și aspect psihologic, reprezintă un element esențial la aprecierea probelor.

Propria convingere, ca temei de apreciere a probelor ia naștere în urma examinării tuturor probelor din punct de vedere al coroborării lor. Anume prin intermediul propriei convingeri a fost expusă teoria liberii aprecieri a probelor.

Propria convingere constituie influența personalității ofițerului de urmărire penală, judecătorului asupra procesului de apreciere a probelor. Din acest considerent, propria convingere este examinată din mai multe puncte de vedere: gnoseologic, procesual, precum și cel psihologic. Considerăm că în procesul de apreciere a probelor, aspectul de bază îl ocupă anume aspectul psihologic.

Susținem cele expuse de autorul Iu.V. Korenevski, care opinează că în cadrul procesului penal ofițerul de urmărire penală, procurorul și judecătorul, pe baza probelor administrate, își creează o imagine mentală, o presupusă imagine a locului săvârșirii infracțiunii, și rămân față în față cu imaginea pe care și-au creat-o. Fiecare dintre ei trebuie să ia o decizie: imaginea creată este una corectă, corespunde această imagine cu realitate, concluziile la care a ajuns sunt oare corecte? În procesul aprecierii probelor nu există un criteriu obiectiv, deoarece circumstanțele cauzei sunt cunoscute doar în baza probelor administrate și imaginii create în baza acestora [54, p. 154].

Cu privire la intima convingere a judecătorului s-a expus și Curtea Constituțională a Republicii Moldova. „Curtea reține că libera apreciere a probelor este strâns legată de regula cercetării sub toate aspectele, complet și obiectiv a circumstanțelor cauzei și probelor [29].

Termenul de proprie convingere îl identificăm și în legislațiile procesual penale ale Franței, Ucrainei, Germaniei, Țărilor de Jos etc.

În actualul cod de procedură penală a Franței, termenul de „proprie convingere” este utilizat de mai multe ori. În urma examinării cauzei penale în instanța de judecată, înainte de a se retrage în camera de deliberare, președintele ședinței de judecată îi întreabă pe membrii juriului dacă aceștia și-au creat propria convingere în urma examinării cauzei [50, p. 278].

În procesul penal al Țărilor de Jos, „propria convingere” a judecătorului este limitată la unele condiții legislative. De exemplu, persoana nu poate fi condamnată doar în baza declarațiilor prin care și-a recunoscut vinovăția etc.

„Propria convingere” reprezintă un element al procesului de apreciere a probelor și în legislația Germaniei. Acest principiu este prevăzut în art. 264 al CPP al Germaniei. Norma respectivă se referă la activitatea instanței de judecată, aprecierea probelor în baza propriei convingeri are loc și în etapele prejudiciare ale procesului penal [67, p. 75].

Reieșind din cele menționate supra, precum și esența și conceptul raportului de expertiză judiciară, considerăm că este necesar de stabilit și de examinat criteriile de apreciere a raportului de expertiză judiciară, elemente definitorii ale raportului de expertiză judiciară, după care organele competente se conduc la aprecierea acestuia.

Capitolul III, intitulat „Dispunerea expertizei judiciare în procesul penal” compus din următoarele paragrafe: Procedura de dispunere a expertizei judiciare în faza de urmărire

penală; Dispunerea expertizei judiciare și cercetarea raportului de expertiză judiciară în faza de judecată; Concluzii la capitolul 3.

Dispunerea expertizei judiciare este alcătuită dintr-un set de acțiuni întreprinse de către organul de urmărire penală sau instanța de judecată în vederea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale părților la proces.

Utilizarea acestei instituții în cadrul urmăririi penale sau a judecării cauzei contribuie la soluționarea unor circumstanțe, rezolvarea cărora nu este posibilă fără aplicarea cunoștințelor speciale.

Dispunerea expertizei judiciare constituie o acțiune procesuală care poate fi realizată doar în baza anumitor temeuri cu respectarea condițiilor prevăzute de legea procesual penală [42, p. 558].

Temeiul de fapt privind dispunerea expertizei judiciare constă în clarificarea sau evaluarea circumstanțelor ce pot avea importanță probatorie pentru cauza penală, însă pentru aceasta sunt necesare cunoștințe specializate în domeniul științei, tehnicii, artei, meșteșugului sau în alte domenii. Clarificarea unor circumstanțe ce pot avea importanță în cauza penală rezultă dintr-un ansamblu de probe administrate. Autorul A.P. Rîjacob a reiterat că temeiul de fapt de dispunere a expertizei judiciare sunt probele administrate cu respectarea prevederilor legale, cercetarea cărora, cu aplicarea cunoștințelor speciale din domeniul științei, tehnicii, artei și a meșteșugului contribuie esențial la identificarea elementelor de fapt care sunt necesare pentru justa soluționare a cauzei [61, p. 77].

Expertiza judiciară nu poate fi dispusă când pentru clarificarea sau evaluarea circumstanțelor nu este necesară aplicarea cunoștințelor speciale. Aceeași opinie o susține și autorul T. Osoianu [39, p. 76].

Legiuitorul nu prevede expres la care etapă a urmăririi penale trebuie să fie dispusă expertiza judiciară, o astfel de întrebare este una de domeniul tactic: astfel, timpul dispunerii expertizei judiciare este condiționat de circumstanțele fiecărui caz în parte.

Totodată, sub aspect procesual, este important ca expertiza judiciară să fie dispusă la timpul oportun (timpul oportun se stabilește de către ordonator), astfel încât efectuarea acesteia necesită un timp îndelungat, fapt care se răsfrânge negativ asupra respectării termenului rezonabil al urmăririi penale.

Codul de procedură penală al Federației Ruse și al Ucrainei nu prevăd obligația ordonatorului de stabilire a termenului efectuării expertizei judiciare. Totodată, Legea cu privire la expertiza judiciară a Federației Ruse prevede anumiți termeni de efectuare a expertizei judiciare cu posibilitatea prelungirii acestora [66].

Legislația procesual penală a Țărilor de Jos, a Franței, precum și a Germaniei, obligă ordonatorul expertizei judiciare să stabilească termenul efectuării acesteia. De asemenea, codul de procedură penală al Franței oferă posibilitatea ca termenul efectuării expertizei judiciare să fie prelungit în baza demersului expertului. În cazul în care expertul nu a efectuat expertiza în timpul stabilit, el va fi înlocuit de către un alt expert și, totodată, va prezenta explicațiile sale precum și obiectele care au fost transmise pentru cercetare. Art. 77 al codului de procedură penală al Germaniei prevede pedeapsă pecuniară dacă expertul a refuzat efectuarea sau nu a respectat termenul efectuării acesteia.

În legislația procesual penală a SUA nu este prevăzut termenul de efectuare a expertizei judiciare. De regulă, termenul se stabilește în urma consultării unei dintre părți cu expertul care va efectua cercetarea [5, p. 82].

Conducătorul instituției de expertiză judiciară este în drept să stabilească termenul efectuării cercetării. Luând în considerare prevederile art. 251 CPP, toate acțiunile efectuate

după expirarea termenului stabilit sunt lovite de nulitate. Susținem opinia că sub aspect tactic, pentru a exclude eventuala sancțiune procedurală, termenul efectuării expertizei judiciare ar trebui să fie unul rezonabil, din motivul că temeiul juridic de efectuare a expertizei judiciare este individual în fiecare caz.

În acest sens, menționăm Decizia Curții Constituționale a României care reiterează că procesul penal implică desfășurarea unei activități compuse dintr-o succesiune de acte reglementate de legea de procedură penală, activitatea care impune ca, în disciplinarea actelor procesuale și procedurale, să se țină seama și de elementul de timp [20]. De aceea, printre condițiile cerute de lege pentru ca un act procesual sau procedura să fie valabil, se numără și condiția privitoare la timpul în care trebuie să fie realizat actul. Astfel, intervalul de timp în cadrul căruia sau termenul limită până la care pot fi ori trebuie îndeplinite anumite activități sau acte în cadrul procesului penal trebuie fixat astfel încât procesul să păstreze în desfășurarea sa un ritm accelerat, fără însă să se împiedice aflarea adevărului sau respectarea drepturilor părților.

Astfel, pentru a fi dispusă efectuarea expertizei judiciare este necesară existența a două temeiuri: juridic și de fapt. Temeiul juridic reprezintă fapta infracțională comisă, momentul când iau naștere relațiile procesual penale, dar nu este suficientă doar prezența temeiului juridic. Nu în orice cauză este nevoie de a fi aplicate cunoștințe speciale, așadar, apariția necesității de a fi aplicate cunoștințe speciale din diferite domenii reprezintă temeiul de fapt al dispunerii expertizei judiciare. Deja stabilirea genului expertizei judiciare care urmează a fi dispusă o deducem în funcție de temeiul de fapt, care este individual la fiecare cauză.

O opinie similară au expus-o autorii C. Aionițoaie, V. Bercheșan, I.N. Dumitrașcu „În cazul apariției temeiului juridic nu stabilim concret genul expertizei judiciare care urmează a fi dispus, în cazul cercetării infracțiunii diferă de la cauză la cauză în raport cu natura urmelor și mijloacelor materiale de probă descoperite cu ocazia cercetării locului unde a fost comisă fapta infracțională” [1, p. 134].

Autorii E.M. Livșiț și V.A. Mihailov reiterează că „nerespectarea prevederilor procesuale privind dispunerea și efectuarea expertizei judiciare este calificată ca o încălcare a legii procesual penale, rezultatele căreia nu pot fi puse la baza sentinței de condamnare sau a altor hotărâri” [56, p. 36].

Reprezentanții organului de urmărire penală nu respectă pretutindeni prevederile Codului de procedură penală. Astfel, „instanța de judecată a constatat că ofițerul de urmărire penală nu a luat în calcul prevederile art. 145 alin. (1) CPP și s-a constatat că în procesul dispunerii expertizei judiciare a fost încălcat dreptul persoanei la apărare, dreptul de a înainta întrebări expertului, completarea sau modificarea acestor întrebări, precum și dreptul de a solicita desemnarea unui anumit expert” [24].

Conform prevederilor art. 145 CPP, părțile la proces vor fi informate despre dispunerea expertizei judiciare până a fi expediate materialele necesare pentru efectuarea expertizei judiciare. Înștiințarea părților despre efectuarea expertizei judiciare în urma expedierii materialelor necesare, exclude posibilitatea desemnării a unui expert sau de a cere efectuarea expertizei judiciare într-o anumită instituție de expertiză sau de înaintarea întrebărilor suplimentare expertului judiciar [59, p. 172].

În activitatea practică, deseori în cauza penală figurează două sau mai multe persoane cu statut de bănuit, și cazul respectiv nu este clar căror bănuiți li se va aduce la cunoștință ordonanța de dispunere a expertizei judiciare. În asemenea situații nu există o opinie unică, unii consideră că este necesară înștiințarea tuturor persoanele vizate în proces, alții reduc numărul

persoanelor care urmează să fie aduse la cunoștință ordonanța de dispunere a expertizei judiciare.

Totodată, considerăm că informarea tuturor bănușilor, învinușilor, cu privire la dispunerea expertizei judiciare nu este una necesară, deoarece această procedură necesită timp suplimentar și contribuie la încălcarea termenului rezonabil. În acest sens, reiterăm că în procesul dispunerii expertizei judiciare vor fi informași doar acei bănuși care au legătură cu circumstanțele cauzei care în urma expertizei urmează a fi stabilite sau mostrele cărora vor fi folosite în cadrul cercetării dispuse.

Încălcarea prevederilor legale cu privire la procedura de dispunere și aprecierea raportului de expertiză judiciare a constituit obiectul de examinare în practica CtEDO, aici menționăm: *Ciobanu c. Republicii Moldova*; *Tomac c. Republicii Moldova*; *Dogotar c. Republicii Moldova*; *Cauza H.L. c. Marii Britanii*; *Cauza Luberti c. Italiei* etc.

Ordonanța de dispunere a expertizei judiciare este obligatorie atât pentru expertul judiciar cât și pentru conducătorul instituției de expertiză judiciară, însă în practica judiciară au avut loc situații când ordonatorul expertizei judiciare a desemnat un expert la solicitarea părșilor, însă conducătorul instituției de expertiză judiciară nu a luat în calcul și nu a desemnat expertul solicitat de către părși.

Dispunerea expertizei judiciare reprezintă o obligație procesuală a organului și a procurorului dacă explicarea unor circumstanțe necesită aplicarea cunoștinșelor speciale. Expertiza judiciară se dispune și în favoarea bănușului, învinușului în vederea respectării principiului egalității armelor.

În prevederile art. 142 alin. (2) al CPP, este menționat că părșile, din inițiativă proprie și pe cont propriu, sunt în drept, prin intermediul organului de urmărire penală, al procurorului sau al instanșei de judecată, să înainteze instituției publice de expertiză judiciară/ biroului de expertiză judiciară o cerere privind efectuarea expertizei judiciare pentru constatarea circumstanșelor care, în opinia lor, vor putea fi utilizate în apărarea intereselor lor [14].

În practica judiciară a fost discutabilă întrebarea cu privire la Constituționalitatea expresiei „și pe cont propriu”. În acest sens, la 17 august 2018 a fost sesizată Curtea Constituțională a Republicii Moldova cu privire la neconstituționalitatea textului „și pe cont propriu” din articolul 142 alin. (2) din Codul de procedură penală [19], cu privire la care s-a expus Curtea Constituțională din RM.

Pentru a asigura valabilitatea raportului de expertiză judiciară, ordonatorul va stabili dacă laboratorul de expertiză judiciară și expertul judiciar corespund cerinșelor stabilite de lege. Ca urmare a nerespectării condițiilor impuse, raportul de expertiză judiciară nu va fi admis și se va exclude din dosar.

Pe lângă cerinșele stabilite față de expertul judiciar sau laboratorul de expertiză judiciară prevăzute de legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, legislația procesual penală prevede anumite cazuri de incompatibilitate a expertului judiciar. Așadar, la dispunerea expertizei judiciare, în mod obligatoriu, ordonatorul va verifica dacă există sau nu cazuri de incompatibilitate a expertului judiciar.

Una din cerinșele esenșiale pentru buna înfăptuire a justiției penale este încrederea deplină pe care justișabilii trebuie să o aibă în organele judiciare penale. „Neîncrederea în felul de a-și îndeplini atribușile de către subiecși oficiali zdruncină autoritatea hotărârilor penale și subminează prestigiul organelor judiciare al justiției penale. De aceea, pentru situașile în care prezumșia de imparțialitate și obiectivitate ar fi pusă la îndoială, legiuitorul a prevăzut remediile procesuale adecvate precum: incompatibilitatea, recuzarea și abșinerea” [36, p. 293].

Cu privire la incompatibilitatea expertului, CtEDO s-a expus în cauza Sara Lind Eggertsdottir c. Islandei [12].

Practica judiciară națională cunoaște cazurile când părților la proces li s-a încălcat dreptul de a recuza expertul judiciar. Organele competente au comunicat părților informația despre expert judiciar în urma efectuării cercetării. În cauza penală 202008041, la 12 octombrie 2020 a fost dispusă expertiza medico-legală. În aceeași zi, apărătorul a semnat procesul-verbal de notificare privind dispunerea expertizei medico-legale în sarcina CML. În procesul-verbal, atât apărătorul cât și bănuitul M.V. au solicitat să se pună la dispoziția expertului acte medicale suplimentare cu caracter primar care au stat la baza Raportului de expertiză extrajudiciară nr. 202002P258 din 1 septembrie 2020 precum și numirea unui expert independent, conform art. 145 CPP, dar nu au primit nici un răspuns conform art. 246 CPP. Raportul de expertiză judiciară nr. 202002D1886 din 20 octombrie a fost adus la cunoștință părților la 6 noiembrie 2020, fiind perfectat și procesul-verbal corespunzător în care este indicat că părțile au dreptul să ceară recuzarea expertului (*post factum*) [45]. Legiuitorul prevede ca expertiza judiciară să fie dispusă și efectuată în faza de judecată a procesului penal.

Independența, imparțialitatea și inamovibilitatea judecătorului se exprimă prin respectarea de către aceștia a principiului contradictorialității, inclusiv și în cazul necesității efectuării în procesul judecării cauzei a expertizei judiciare sau audierea expertului judiciar.

Procedura de dispunere a expertizei judiciare în faza de judecată este reglementată de prevederile art. 374 al CPP Aici, legiuitorul autohton nu s-a complicat pentru a examina trăsăturile fazei de judecată, condițiile în care ea se desfășoară precum și principiile care guvernează această etapă a procesului penal, dar simplu a indicat că expertiza judiciară în faza de judecată se va dispune în cazurile și condițiile prevăzute în art. 142-155 CPP. Pe de altă parte, specificul acestor două faze ale procesului penal sunt diametral opuse. Ședințele de judecată sunt publice (cu excepția cazurilor prevăzute în art. 18 CPP), cu respectarea principiilor oralității, nemijlocirii, publicității și contradictorialității. Aceste principii care stau la baza judecării cauzei, diferențiază procedura de dispunere a expertizei judiciare în faza de judecată de procedura de dispunerii expertizei în faza de urmărire penală.

La rândul său, fazei de urmărire penală îi sunt specifice următoarele trăsături [41, p.127]:

Pe lângă aceste trăsături esențiale ale urmăririi penale, organul de urmărire penală are rol activ, care se manifestă prin obligația acestuia să ia măsuri prevăzute de lege pentru a cerceta sub toate aspectele, complet și obiectiv, toate circumstanțele cauzei. Prin urmare, susținem opinia că procedura de dispunere a expertizei judiciare prevăzute de art. 142-155 este expres prevăzută pentru organul de urmărire penală și este specifică doar pentru faza de urmărire penală.

Procedura de dispunere a expertizei în faza de judecată este una individuală, care diferențiază esențial de urmărire penală. În primul rând, instanța de judecată nu are rol activ, așadar, expertiza judiciară în această fază a procesului penal se va dispune doar la cererea părților la proces, nu și din oficiu. La fel, în prevederile art. 374 CPP nu este reglementată procedura de examinare a cererii cu privire la dispunerea expertizei judiciare și care este procedura de comunicare a părților despre faptul dispunerii expertizei.

În acest sens, opinăm că prevederile art. 374 CPP nu corespunde exigențelor unui proces echitabil și pentru a evita o interpretare ambiguă opinăm că textul normei urmează a fi modificat.

Scopul expertizei judiciare în faza de judecată constă în soluționarea de către expert a unor neclarități, soluționarea cărora necesită aplicarea cunoștințelor speciale din diferite

domenii ale științei, artei, tehnicii sau a meșteșugului, care i-au naștere în procesul examinării cauzei penale.

Legiuitorul oferă posibilitatea părților să înainteze cererile privind audierea expertului judiciar sau de dispunere a expertizei judiciare, în cadrul ședinței preliminare, însă, din punct de vedere tactic considerăm că cererile privind audierea expertului judiciar sau dispunerea expertizei judiciare este oportun de a fi înaintate în cadrul cercetării judecătorești.

Pentru a admite sau respinge cererea părților privind dispunerea expertizei judiciare, este necesar ca instanța de judecată să cerceteze toate probele admisibile, dar, în cadrul ședinței preliminare, instanța de judecată nu poate să se pronunțe cu privire la admisibilitatea anumitor probe, Curtea Constituțională observă că „examinarea probelor în condiții de contradictorialitate este rezervată pentru etapa cercetării judecătorești. [18] La această etapă, părțile pot solicita, *inter alia*, examinarea corpurilor delictive a documentelor și a proceselor-verbale ale acțiunilor procesuale. În acest sens, dacă la etapa ședinței preliminare instanța de judecată decide care dintre probele prezentate instanței pentru soluționarea cauzei sunt pertinente, la etapa cercetării judecătorești judecătorul trebuie să examineze în fond fiecare probă pe care a considerat-o pertinentă”.

Legiuitorul obligă părțile la proces să prezinte lista de probe pe care intenționează să le cerceteze în cadrul judecării cauzei, inclusiv cele care nu au fost examinate în cadrul urmăririi penale. Astfel, părțile vor indica lista probelor pe care intenționează să le cerceteze în cadrul cercetării judecătorești: procesul verbal de audiere a expertului judiciar, raportul de expertiză judiciară etc.

„Neprezentarea listei probelor va face imposibilă examinarea probei în cadrul cercetării judecătorești. Totuși dacă partea care va invoca faptul descoperirii după etapa punerii pe rol a cauzei penale, nu va exista vreun impediment de a examina proba dată” [21, p. 956].

Instanța de judecată, ascultând opiniile părților, va decide asupra pertinentei probelor propuse de către părți, și va dispune care din ele să fie prezentate la judecarea cauzei. La judecarea cauzei în fond, partea la proces poate solicita repetat prezentarea probelor recunoscute nepertinente în ședința preliminară.

În partea pregătitoare a ședinței de judecată, președintele ședinței de judecată stabilește identitatea și competența expertului judiciar, explică drepturile și obligațiile acestuia, precum și previne expertul judiciar pentru răspunderea penală pe care o poartă pentru declarații intenționate false. În conformitate cu prevederile art. 363 CPP, președintele ședinței de judecată stabilește doar identitatea și competența expertului judiciar, însă în partea pregătitoare a ședinței de judecată președintele ședinței de judecată va explica dreptul de recuzare a expertului judiciar, dar pentru realizarea acestui drept este necesar să fie adusă la cunoștință și altă informație referitoare la activitatea expertului judiciar.

În acest sens, susținem poziția autorului A.Ia. Paliashvili care afirmă că nu este suficient ca părților să le fie adusă la cunoștință doar identitatea și competența expertului judiciar, dar și informația cu privire la locul de muncă a acestuia (cauza *Sara Lind Eggertsdottir c. Islandei* [12]), funcția acestuia, gradul special, titlul științific, studiile etc. [60, p. 73].

În cauza *Mirilashvili c. Federației Ruse*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că în faza de urmărire penală a fost dispusă efectuarea expertizei judiciare în comisie fonoscopică. Grupei, formate din trei experți judiciari, i-au fost puse la dispoziție mostrele vocii în limba rusă ale reclamantului. Experții au cercetat înregistrările audio, în care au fost înregistrate discuții în limba georgiană. Doi din cei trei experți incluși în comisie, care nu cunoșteau limba georgiană au constatat că vocea îi aparține reclamantului. La rândul său,

expertul judiciar, vorbitor de limba georgiană, inclus în comisia de experți, a concluzionat că vocea nu îi aparține reclamantului [11].

În cadrul cercetării judecătorești sunt cercetate toate probele prezentate de către părți, inclusiv și rapoartele de expertiză judiciară efectuate în faza de urmărire penală. Instanța de judecată, cercetând și apreciind toate probele în ansamblu prezentate de către părți la cererea acestora, poate dispune efectuarea expertizei judiciare.

Eficacitatea expertizei judiciare dispuse în faza de judecată este direct proporțională cu capacitatea președintelui ședinței de judecată de a percepe nu numai scopul acestui procedeu probatoriu, dar și de a înțelege specificul acestui mijloc de probă, în comparație cu alte mijloace de probă examinate în cadrul cercetării judecătorești.

În acest sens menționăm opinia autorului V.M. Bozrov, care clasifică procedura de dispunere a expertizei judiciare pe etape, accentuând atribuțiile instanței de judecată în procesul dispunerii, efectuării și aprecierii raportului de expertiză judiciară [47, p. 26].

Autorul D.A. Harcenko, afirmă că temeiul de divizare a activității de dispunere și efectuare a expertizei judiciare pe etape este caracterizat de obiectivele fiecărei etape, care urmează a fi soluționate în cadrul fiecărei etape [68, p. 153].

În cadrul cercetării judecătorești, instanța de judecată va cerceta toate probele prezentate de către părți la proces. Însă datorită rolului său pasiv, instanța de judecată nu este în drept din oficiu să dispună efectuarea expertizei judiciare, sau să se expună anticipat asupra admisibilității asupra raportului de expertiză judiciară efectuat în faza de urmărire penală.

În acest sens, ne vom referi la încheierea emisă de Judecătoria Chișinău, cu sediul la Buiucani cu privire la cererea de recuzare a judecătorului care după retragerea în camera de deliberare în vederea pronunțării sentinței, a reluat cercetarea judecătorească, expunându-se asupra încălcării procedurii de dispunere a expertizei judiciare, care a fost dispusă și realizată până la începerea urmăririi penale. În acest caz, judecătorul a pus în discuție din oficiu oportunitatea efectuării expertizei repetate pe motivul viciilor de procedură care a afectat raportul expertizei primare, expunându-se anticipat asupra admisibilității acestui mijloc de probă, calificându-l lipsit de valoare probantă [33].

„În cadrul cercetării judecătorești, fiecare parte la proces este în drept să înainteze cererea de solicitare a efectuării expertizei judiciare. Cererea de solicitare privind efectuarea expertizei judiciare se formulează în scris, cu indicarea faptelor și împrejurărilor supuse constatării și a obiectelor, materialelor care trebuie investigate de expert” [14].

Cererile formulate vor fi argumentate, iar dacă se solicită administrarea unor probe noi, se vor indica faptele și circumstanțele ce urmează a fi dovedite, mijloacele prin care pot fi administrate aceste probe, locul unde se află acestea, iar în privința experților se va indica identitatea și adresa lor în cazul în care partea nu poate asigura prezența lor în instanța de judecată [14].

Cu privire la dispunerea expertizei în cadrul procesului penal s-a expus Curtea Europeană a Drepturilor Omului, care în cauza *Brandstetter c. Austriei* [7] a menționat că „instanța de judecată în baza cererii părții apărării nu este obligată să dispună efectuarea unei expertize suplimentare, repetate sau să desemneze un alt expert pentru efectuarea expertizei judiciare în cazul în care raportul de expertiză primară susține cele expuse de partea acuzării. Astfel, procesul echitabil nu se referă doar la acceptarea cererilor înaintate de către părți, însă refuzul la cererile înaintate trebuie să fie întemeiat și argumentat”.

În procesul soluționării cererilor înaintate cu privire la dispunerea expertizei judiciare, instanța va evalua aportul încheierii privind dispunerea efectuării expertizei judiciare asupra soluționării cauzei penale; ce circumstanțe urmează a fi stabilite în urma efectuării expertizei

judiciare; pentru a stabili astfel de circumstanțe sunt oare necesare cunoștințe speciale; vor contribui circumstanțele stabilite în urma efectuării expertizei judiciare la înlăturarea unor neajunsuri; pot fi realizate cererile înaintate?

Cu privire la obligativitatea de a examina cererile sau demersurile depuse de către părți la proces s-a expus și Colegiul penal al CSJ, care a reiterat că instanța de apel nu s-a expus asupra demersului, astfel admițând la caz eroarea prevăzută la art. 427 alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală. Or, potrivit procesului-verbal al ședinței de judecată din instanța de apel, din 25 iunie 2019, 17 septembrie 2019 și 08 octombrie 2019 nu se atestă o expunere sau o soluționare a demersului apărării asupra căruia instanța de apel urma să se expună motivat, după caz admiterea sau respingerea acestuia, respectând principiul contradictorialității [16]. Așadar, încălcarea procedurii de examinare a demersului înaintat de către apărare, a constituit motivul de casare a deciziei instanței de apel.

Autorul V.A. Mihailov, a menționat că instanța de judecată va dispune efectuarea expertizei judiciare, în situația în care a fost necesară efectuarea expertizei în faza de urmărire penală însă din anumite circumstanțe aceasta nu a fost dispusă sau în situația în care au fost identificate circumstanțe noi pe marginea cauzei care urmează a fi clarificate [57, p. 164].

În literatura de specialitate s-a conturat opinia potrivit căreia dacă expertiza judiciară a fost efectuată în faza de urmărire penală, ea deja nu va fi efectuată în faza de judecată [72, p. 45].

Nu susținem cele expuse de autorul Iu.K. Iurkov, din considerentul că expertiza judiciară constituie o activitate în cadrul căreia sunt cercetate anumite obiecte, fenomene etc., însă pentru cercetarea cărora sunt necesare cunoștințe speciale. La fel, dacă un obiect a constituit obiectul de studiu al unei expertize, acesta ar putea fi cercetat suplimentar sau repetat dacă în procesul judecării cauzei sunt constatate circumstanțe noi, însă această regulă nu este una absolută, instanța este în drept să refuze efectuarea expertizei, însă refuzul acesteia trebuie să fie argumentat.

Autorul Ig. Dolea reiterează că la „examinarea cauzei în fond sau în apel, instanța poate dispune efectuarea expertizei, dacă în urma unei cereri sau demers al părților se va constata că anumite circumstanțe nu au fost stabilite în urmărirea penală, iar fără constatarea acestora este imposibilă justa soluționare a cauzei” [21, p. 1015].

Așadar, dacă în procesul judecării cauzei se constată unele circumstanțe, soluționarea cărora necesită aplicarea cunoștințelor speciale, fiecare parte la proces, atât partea acuzării, cât și partea apărării vor înainta o cerere privind dispunerea expertizei judiciare. „Cererea de solicitare a efectuării expertizei judiciare se formulează în scris, cu indicarea faptelor și împrejurărilor supuse constatării și a obiectelor, materialelor care trebuie investigate de expert” [14].

În urma înaintării cererii de dispunere a expertizei judiciare, judecătorul ascultă opinia părților cu privire la necesitatea efectuării expertizei judiciare. Partea opusă, în mod obligatoriu va face cunoștință cu cererea privind dispunerea și efectuarea expertizei judiciare, și se va expune asupra temeiniciei acesteia.

În opinia autorilor E. Stancu și T. Manea „la dispunerea expertizei judiciare este important să se acorde atenție modului de formulare a întrebărilor la care va răspunde expertul. Una dintre cauzele principale ale ajungerii la concluzii eronate sau nefundamentate științific o reprezintă superficialitatea în fixarea obiectivelor expertizei, fără a mai menționa situațiile în care aceste obiective sunt lăsate la aprecierea expertului” [46, p. 116].

Stabilind posibilitatea desemnării unui expert recomandat de părți, precum și de adresarea întrebărilor formulate de părți chiar din cursul urmăririi penale, în conformitate cu

prevederile art. 145 CPP a fost legiferat caracterul contradictoriu al expertizei, legislația procesuală aliniindu-se jurisprudenței CtEDO din cauza *Mantovanelli c. Franței* [10], potrivit căreia „respectarea dreptului la un proces echitabil presupune dreptul părților de a-și putea exprima punctul de vedere înainte de formularea raportului de expertiză, simpla posibilitate acordată de a discuta concluziile expertizei nefiind suficientă pentru a satisface exigențele art. 6 CEDO” [40, p. 313].

Practica națională la fel cunoaște cazuri de încălcare a drepturilor părților la dispunerea expertizei [44].

În cauza *Ciobanu c. Republicii Moldova*, „reclamantei i s-a refuzat numirea unui expert recomandat de ea, pentru a participa la efectuarea expertizei, în acest caz Curtea Europeană a constatat încălcarea art. 2 CEDO sub aspect procedural” [8].

Desemnarea de către părți a câte un expert recomandat precum și înaintarea, modificarea sau completarea întrebărilor contribuie la respectarea dreptului la apărare precum și la egalitatea armelor în procesul penal. Referitor la importanța raportului de expertiză judiciară s-a expus și CtEDO în cauza *Beraru c. României* [6].

În urma deliberării, judecătorul sau președintele completului de judecată va anunța dacă cererea este admisă sau respinsă. Indiferent de faptul dacă aceasta a fost admisă sau respinsă, judecătorul va argumenta decizia luată. În cazul admiterii cererii, judecătorul, în urma informării părților, va expedia încheierea de dispunere a expertizei și obiectele care urmează a fi supuse cercetării către instituția de expertiză.

În urma efectuării cercetării, expertul judiciar va prezenta concluziile sale ordonatorului într-un raport de expertiză judiciară. În cadrul ședinței de judecată sunt date citirii complet sau „parțial procesele-verbale ale acțiunilor procesuale care confirmă circumstanțe și fapte constatate prin percheziție, ridicare, cercetare la fața locului, examinare corporală, reconstituirea faptei, efectuarea măsurilor speciale de investigații, constatarea tehnico-științifică și medico-legală, raportul de expertiză judiciară și prin alte mijloace de probă, precum și documentele anexate la dosar sau prezentate în ședința de judecată, dacă în ele sunt expuse sau ele confirmă circumstanțe care au importanță în cauza dată” [14].

Timpul și locul când raportul de expertiză judiciară se va aduce la cunoștință și în care consecutivitatea va fi dată citirii în coroborare cu celelalte mijloace de probă sunt stabilite de instanța de judecată. Raportul de expertiză judiciară se aduce la cunoștință părților public, care poate fi citit parțial sau integral.

De regulă, instanța de judecată dă citirii doar concluziile raportului de expertiză, însă părțile la proces pot solicita de la instanța de judecată să facă cunoștință cu celelalte părți ale raportului de expertiză

Părțile la proces cât și instanța de judecată nu posedă cunoștințe speciale, în acest sens, pentru a lămurii unele particularități ale raportului de expertiză judiciară, instanța de judecată va cita și audia expertul judiciar care a efectuat cercetarea și îl va audia în condițiile de audiere a martorului.

Autorul D. Gherasim afirmă că „în procesul audierii verbale a expertului poate fi depistată necesitatea dispunerii și efectuării unei noi expertize, dacă raportul prezentat de experți se va dovedi a fi nedeplin, insuficient de clar sau contradictoriu” [27, p. 71].

Aceeași opinie a expus-o și autorul Ig. Dolea, care menționează că „...condiția audierii expertului este neclaritatea raportului, fie anumite deficiențe. Aceste vicii, după cum menționează autorul nu trebuie să fie de natura care ar impune o expertiză suplimentară” [21, p. 524].

Autorul S.F. Bîciov, afirmă că neclaritatea raportului de expertiză judiciară implică necesitatea argumentării metodicii de cercetare pe care a folosit-o expertul judiciar precum și mijloacele tehnice folosite la cercetare de către acesta [49, p. 66].

Susținem cele expuse de autorul S.F. Bîciov din considerentul că argumentarea metodicii folosite la efectuarea cercetării poate fi tălmăcită doar de către expertul judiciar care a efectuat cercetarea, și posedă cunoștințe speciale.

În unele cazuri, experții audiați deviază simțitor de la opinia exprimată în raportul de expertiză. În atare situații, organul de urmărire penală sau instanțele, trebuie să verifice motivele care au determinat divergențele dintre cele indicate în raportul de expertiză și declarațiile expertului audiat [40, p. 323].

În vederea susținerii celor menționate supra, ne vom referi la cauza *Ghimp și alții c. Republicii Moldova* [9]. „...Medicul I.C. a făcut parte din prima comisie de medici legiști care, după ce au examinat corpul victimei, au ajuns la o concluzie privind ora posibilă la care vătămarea mortală a fost cauzată. Doi ani mai târziu, din motive cunoscute doar de el, I.C. și-a exprimat în fața Curții de Apel o opinie care a înclinat în cu totul altă parte balanța acuzațiilor aduse împotriva celor trei polițiști. Noua sa opinie a fost admisă de Curtea de Apel fără a i se adresa întrebări despre motivele care au stat la baza deciziei medicului I.C. de a-și schimba opinia după o perioadă atât de lungă. În plus, judecătorii care au admis noua opinie a lui I.C. nu au considerat necesar să motiveze preferința lor față de noua opinie în detrimentul raportului de autopsie și opiniei comisiei de medici legiști care au avut sarcina să examineze corpul victimei. Ulterior, Curtea Supremă de Justiție a casat hotărârea judecătorească de achitare a inculpaților care era întemeiată pe opinia medicului I.C. și a dispus reexaminarea cauzei. Curtea Supremă de Justiție nu a atras atenția asupra problemelor fundamentale menționate mai sus, ci doar la o simplă tehnicitate, și anume că opinia unui singur medic era insuficientă pentru a combate constatările comisiei de medici din 31 mai 2006”.

În cauza *Tomac c. Republicii Moldova* [13], „...Curtea observă că declarațiile expertului judiciar intră în contradicție cu raportul de expertiză judiciară întocmit de către acesta, potrivit căruia I.T. ar fi putut el însuși să provoace leziunile găsite după moartea sa. În acest sens, Curtea reamintește că regimul intern pentru expertiza medico-legală trebuie să fie înconjurat de suficiente garanții capabile să-și păstreze credibilitatea și eficacitatea, în special prin cererea experților să-și motiveze opiniile. Având în vedere considerațiile de mai sus, Curtea consideră că, în cazul de față, opinia expertului judiciar nu a fost suficient motivată și că din actele de la dosar nu reiese că existau suficiente garanții”.

Concluzii generale și recomandări

Analizând prevederile legale cu privire la expertiza judiciară în procesul penal, au fost identificate unele lacune de ordin legislativ, care în mod inevitabil creează impedimente în activitatea organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești. În doctrina națională nu a fost abordat subiectul expertizei judiciare sub aspect procesual, însă tangențial au fost examinate unele subiecte care se referă la acest procedeu probatoriu, dar considerăm că acele abordări fragmentare reflectate în literatura de specialitate autohtonă nu relevă în ansamblu toate lacunele legislative ale expertizei judiciare. Astfel, pentru realizarea obiectivelor propuse ale prezentei teze de doctor, a fost examinată literatura de specialitate atât națională, cât și de peste hotare. Totodată, baza empirică a lucrării este caracterizată prin examinarea practicii CtEDO, a Curții Constituționale a RM, a Colegiului Penal al CSJ, a sentințelor instanțelor judecătorești etc., datorită cărora a fost creată o imagine cu privire la aplicabilitatea normelor procesuale și erorile comise de organul de urmărire penală și instanțele judecătorești în procesul dispunerii expertizei judiciare și aprecierii raportului de expertiză judiciară.

Conform scopului și obiectivelor lucrării, precum și a practicii judiciare reliefate în prezenta teză de doctor, formulăm următoarele concluzii:

- Expertiza judiciară, ca procedeu probatoriu în cadrul procesului penal, cunoaște mai multe etape de dezvoltare, care au avut un efect pozitiv asupra procesului de perfecționare atât legală, cât și metodică a acestei instituții. Însă odată cu intrarea în vigoare a Legii cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, precum și modificări ulterioare ale CPP, precum și Deciziile Curții Constituționale, unele probleme cu care s-au întâlnit organele competente au fost soluționate, însă omisiuni de ordin legislativ persistă și creează impedimente la respectarea garanțiilor procesuale ale părților la proces;

- În doctrina națională, instituției expertizei judiciare îi lipsește un studiu procesual în care să fie reflectate, în ansamblu, toate particularitățile acestei instituții. În lucrări, în domeniul procesului penal, tangențial au fost abordate și cercetate unele particularități ale acestei instituții, însă în prezenta lucrare, datorită evoluției practicii judiciare naționale, practica CtEDO precum și a materialelor științifice, a creat posibilitatea să identificăm acele elemente care definesc această instituție a dreptului procesual penal și să evidențiem particularitățile acesteia reieșind din faza procesului penal când pentru clarificarea unor circumstanțe sunt necesare cunoștințe speciale;

- Oricât de bine nu ar fi redactată o normă juridică, întotdeauna va fi loc de interpretare, însă pentru claritate, marja de interpretare trebuie să fie minimă. În cazul expertizei judiciare, legiuitorul a lăsat loc de interpretare care influențează în mod direct procedura de dispunere a expertizei judiciare atât în faza de urmărire penală cât și în faza de judecată. Interpretarea ambiguă a legii afectează în mod direct drepturile și libertățile persoanei la dispunerea expertizei judiciare: recuzarea expertului judiciar, audierea expertului judiciar de către ofițerul de urmărire penală etc., precum și la comunicarea raportului de expertiză al părților, nu este clară cum vor fi apreciate declarațiile expertului care conform art. 93 CPP nu constituie mijloc de probă în cadrul procesului penal.

- Lipsa de claritate a normei de procedură penală am stabilit-o și în prevederile art. 374 CPP, care nu face nici o diferență dintre procedura de dispunere a expertizei judiciare în faza de judecată cu faza de urmărire penală. Prevederile art. 374 CPP nu lasă loc de interpretare, aceste prevederi sunt absolut eronate, deoarece, pentru a nu se complica, legiuitorul doar face referire la prevederile art. 142-153 CPP, neluând în calcul că instanța de judecată nu este în

drept să dispună efectuarea expertizei judiciare din oficiu, fapt care rezultă din principiile care guvernează faza de judecată;

– Aprecierea raportului de expertiză judiciară ca mijloc de probă în cadrul procesului penal reprezintă obligația pozitivă a judecătorului și a persoanei care efectuează urmărirea penală, care constă în examinarea acestuia și aprecierea în coroborare cu celelalte probe administrate în cadrul procesului penal. În comparație cu celelalte mijloace de probă, procesul de aprecierea a acestuia este unul complex și în unele cazuri necesită aplicarea cunoștințelor speciale de către persoana care le posedă.

– În procesul elaborării prezentei teze de doctor, de către autor a fost examinată practica judiciară a Colegiului Penal al CSJ, precum și Hotărârile Curții Constituționale a RM. Datorită practicii Colegiului Penal al CSJ, am identificat unele lacune legislative care vizează procedura atât de dispunere cât și comunicare a raportului de expertiză judiciară. Curtea Constituțională, la rândul său, a realizat controlul constituționalității ale unor expresii care fac parte din norme procedurale care reglementează domeniul expertizei judiciare. Cu privire la dispunerea expertizei judiciare din contul părților, Curtea Constituțională menționează că aceasta este o garanție suplimentară de care beneficiază părțile la proces.

– În doctrina dreptului procesual penal, precum și în practica judiciară, este discutabilă întrebarea referitoare la cheltuielile judiciare suportate în urma efectuării expertizei judiciare. În acest sens, Înalta Curte a reiterat că în cazul în care expertiza judiciară este dispusă pentru clarificarea circumstanțelor care au importanță pentru cauza penală, cheltuielile vor fi suportate din contul statului, însă dacă expertiza judiciară este dispusă la inițiativa părților și din contul acestora, partea care a solicitat efectuarea acesteia va suporta cheltuielile.

– În cazul contradicțiilor între raportul de expertiză judiciară și declarațiile expertului cu privire la raport, instanța de judecată națională a dat prioritate declarațiilor expertului, care nici nu constituie un mijloc de probă în cadrul procesului penal.

– În urma studiului realizat, au fost identificate unele omisiuni legislative care în opinia noastră nu corespund exigențelor unui proces echitabil. Așadar, înaintăm o serie de recomandări care ar contribui la aplicarea uniformă a legislației procesual penale în procesul dispunerii, aprecierii precum și audierii expertului judiciar:

– De redenumit Secțiunea a VII-a a Cap. I al Titlului I al CPP în „*Expertiza judiciară*”;

– Actualmente Secțiunea a VII-a a Cap. I al Titlului I al CPP este intitulată „*Efectuarea expertizei judiciare*”, însă susținem că Sec. VII nu reglementează procedura de efectuare propriu-zisă a expertizei judiciare, dar prevede unele aspecte procesuale ale expertizei judiciare;

– Art. 93 alin. 2 pct. 1 al CPP de modificat în următoarea redacție: *declarațiile bănuțului, învinuțului, inculpatului, ale părții vătămăte, părții civile, părții civilmente responsabile, martorului, expertului judiciar, specialistului*;

– Expertul judiciar este audiat cu privire la raportul de expertiză judiciară prezentat de către acesta dacă raportul de expertiză nu este clar sau are unele deficiențe, dar nu este necesar de a fi efectuate investigații suplimentare. Declarațiile expertului contribuie la aprecierea justă a acestui mijloc de probă, precum și influențează asupra aprecierii acestuia de către persoana care efectuează urmărirea penală sau judecător, însă declarațiile expertului nu sunt incluse de legiuitor în categoria mijloacelor de probă;

– Art. 57 alin. 2 pct. 5 al CPP de modificat în următoarea redacție: *citează și audiază persoane în calitate de bănuț, parte vătămăte, martor, expert judiciar*;

– Art. 153 al CPP oferă posibilitatea ofițerului de urmărire penală să audieze expertul cu privire la raportul prezentat, însă în atribuțiile acestuia nu este indicat că acesta poate audia expertul cu privire la raportul de expertiză judiciară prezentat;

– Art. 64 alin. (2) pct. 14 al CPP de modificat în următoarea redacție: *să ceară recuzarea persoanei care efectuează urmărirea penală, judecătorului de instrucție, interpretului, traducătorului, expertului judiciar;*

– Reieșind din art. 64 alin. (2) pct. 14 al CPP, bănuitului nu i se oferă dreptul de a cere recuzarea expertului judiciar, astfel afectând dreptul la apărare al acestuia, dreptul la apărare constă din toate prerogative și posibilități de care beneficiază persoana, potrivit legii, în vederea apărării intereselor ei, prin urmare considerăm că norma menționată supra urmează a fi modificată;

– Art. 153 al CPP să fie completat cu alin. (3) cu următorul conținut: *În cazul unor deficiențe sau neclarități ale raportului de expertiză judiciară, părțile la proces sunt în drept să participe la audierea expertului.*

În vederea respectării principiului egalității armelor la proces, părților le sunt create condiții egale pentru realizarea intereselor lor, așadar, susținem părerea că în cazul audierii expertului va participa doar reprezentantul organului de urmărire penală, astfel încălcăm dreptul la apărare al bănuitului, din acest considerent susținem părerea că la audierea expertului de către reprezentantul organului de urmărire penală participarea bănuitului, învinuitului și apărătorului acestuia va contribui la respectarea dreptului la apărare al acestuia.

– Art. 374 CPP reglementează procedura de dispunere a expertizei judiciare în faza de judecată, în norma dată, legiuitorul doar a făcut referire la prevederile art. 142-155 CPP, dar nu a luat în calcul specificul fazei de judecată. În acest sens, opinăm că prevederile art. 374 CPP urmează a fi modificate în următoarea redacție: *Dispunerea de către instanță a efectuării expertizei judiciare și audierea expertului în ședința de judecată se fac în cazurile și în condițiile prevăzute în art. 142-155, respectând principiile nemijlocirii, oralității și contradictorialității.*

Bibliografie

1. Aionîtoaie C., Bercheșan V., Dumitrașcu I.N., Pletea C. *Tratat de metodică criminalistică*. V. I. Craiova: Ed. „Carpați”. 376 p. ISBN 973-95706-2-3.
2. Arnoux Y. *Le recours a l'expert en matiere penale*. Presses Universitaires d'Aix-Marseille, Aix-en-Provence, 2004.
3. Baltaga E. *Aplicarea cunoștințelor speciale medicale la cercetarea cauzelor penale*. Teză de doctorat. Chișinău: 2012. 198 p.
4. Bohlander M. *Principles of German Criminal Procedure*. Oregon: Hart Publishing, 2012.
5. Bowers M. *Forensic Testimony: Science, Law and Evidence*. USA: Elsevier. 2014.
6. Cauza Beraru c. României. Hotărârea din 18 martie 2014. Par. 32 [Citat la 02.02.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-141910>.
7. Cauza Brandstetter c. Austriei. Hotărârea din 27 august 1991. Par. 46 [Citat la 05.04.2021] Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57683>.
8. Cauza Ciobanu c. Republicii Moldova. Hotărârea din 24 mai 2015. [Citat la 02.02.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-152427>.
9. Cauza Ghimp și alții c. Republicii Moldova. Hotărârea din 30 octombrie 2012. Par. 14 [Citat la 11.02.2021] Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-124597>
10. Cauza Mantovanelli c. Franței. Hotărârea din 18 martie 1997. Par. 33 [Citat la 02.02.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58023>.
11. Cauza Mirilashvili c. Rusiei. Hotărârea din 10.07.2007. Par. 180 [Citat la 29.01.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90099>.
12. Cauza Sara Lind Eggertsdottir c. Islandei. Hotărârea din 05.10.2007. Pct. 31 [Citat la 21.08.2020]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-81432>.
13. Cauza Tomac c. Republicii Moldova. Hotărârea din 16.03.2021. Par. 60 [Citat la 18.03.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-208953>.
14. Cod de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122 din 14 martie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 104-110.
15. Cușnir V., Rusu V. *Expertizele judiciare și constatările tehnico-științifice în procesul penal*. În: Culegerea de articole realizate în cadrul proiectului: „Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european”. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2019. 579 p. ISBN 978-9975-3298-2-8.
16. Decizia Colegiului Penal al CSJ din 17.11.2020. Dosarul nr. 1ra-759/2020. Pct. 8 [Citat 31.03.2020]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=17422.
17. Decizia Colegiului Penal al CSJ din 21.10.2020. Dosarul nr. 1ra1624/2020. [Citat 31.03.2021]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=16993.
18. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 38 din 14.03.2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală (invocarea nulității probelor la ședința preliminară). (Sesizarea nr. 50g/2019). Pct. 24 [Citat la 02.04.2021]. Disponibil: https://constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_38_2019_50g_2019_rou.pdf.
19. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova: nr. 98 din 6.09.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr. 116g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolul 142 alin. (2) din Codul de procedură penală (plata pentru efectuarea expertizei în cauzele penale). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 441-447. [Citat la 18.08.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111127&lang=ro.
20. Decizia Curții Constituționale a României nr. 336 din 30.04.2015. [Citat la 20.11.2021] Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/168078>.
21. Dolea I. *Cod de procedură penală. Comentariu aplicativ*. Ediția II. Chișinău: „Cartea Juridică”, 2020. 1408 p. ISBN 978-9975-3418-0-6.
22. Dolea I., Roman D., Sedlețchi I., Vîzdoagă T. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartier Juridic, 2005. 960 p. ISBN 9975-79-343-6.

23. Dongoroz V., Kahane S., Antoniu G., Bulai C. Explicații teoretice ale codului de procedură penală român. București: ALL BECK, 2003. 431 p.
24. Extras din Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani din 30.07.2018. [Citat la 30.03.2021] Cauza nr. 1-326/2018. Disponibil: https://jc.instante.justice.md/apps/pdf_generator/base64/create_pdf.php.
25. Furnică Lucian. Unele considerente privind noțiunea și importanța declarațiilor martorului și ale părții vătămate în procesul penal. În: Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova. Ediție Jubiliară. Seria „Științe socioumanistice”. Vol. I. Chișinău, 2006, p. 627.
26. Gheorghită M. Tratat de criminalistică. Chișinău: „Tipografia Centrală”, 2017. 872 p. ISBN 978-9975-53-834-3.
27. Gherasim D. Particularitățile audierii expertului în cadrul cercetării judecătorești. În: „Legea și Viața”. Chișinău, 2015, nr. 12, pp. 71-75. ISSN 1810-309X.
28. Golubenco Gh., Chiotici D. Noțiunea „Cunoștințe specializate” în dreptul procesual penal al României și Republicii Moldova. În: Revista „Studii juridice universitare”. Chișinău: 2016. p. 105-116. ISSN 1857-4122.
29. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 18 din 22.05.2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală (intima convingere a judecătorului). (Sesizarea nr. 27g/2017).
30. Hotărârea de Guvern nr. 195 din 24.03.2017 privind aprobarea Nomenclatorului expertizelor judiciare. În Monitorul Oficial nr. 109-118 art. 274 din 07.04.2017.
31. <http://asociatiadidactica.ro/wp-content/uploads/2020/10/Expertiza-judiciara.pdf> (Citat 10. 08.2020).
32. <https://english.nrgd.nl/find-an-expert/> [citat 09.10.2021].
33. Încheierea din 17.02.2020 (dosar 1-154/18) emisă de Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani.
34. Legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar: nr. 68 din 14 aprilie 2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 157-162.
35. Mateuț Gh. Procedură penală. Partea generală. București: Ed. Universul Juridic. 1197 p.
36. Neagu I. Tratat de procedură penală, vol. I. București: Ed. „Global Lex”, 2004. 487 p. ISBN 973-86207-4-0.
37. Neicuțescu O. Obiectivitate și subiectivism în expertiza criminalistică. Tz. de dr. în drept. Chișinău, 2009.
38. Odagiu Iu., Luchin L. Expertize judiciare. Ghid practic. Chișinău: Print-Caro, 2011. 132 p. ISBN 978-9975-935-83-8.
39. Osoianu T. Desăvârșirea reglementării actelor de urmărire penală în procesul penal al Republicii Moldova. Chișinău, 2000. 112 p.
40. Osoianu T., Odagiu Iu., Ostavciuc D., Rusnac C. Tactica acțiunilor de urmărire penală. Chișinău: Editura „Cartea Militară”, 2020. 338 p. ISBN 978-9975-3366-0-4.
41. Osoianu T., Ostavciuc D. Urmărire penală. Chișinău: „Tipografia Centrală”, 2021, 494 p. ISBN 978-9975-157-58-2.
42. Pilat A. Procedura de dispunere a expertizei judiciare în faza de urmărire penală. În: Proceedings of the 7th International Scientific and Practical Conference „Scientific Horizon in the Context of Social Crises”, Tokyo, Japan, 6-8.02.2021. p. 558. 1218 p. ISBN 978-4-272-00922-0.
43. Ross M., Chalmers J., Walker and walker: the law of evidence in Scotland. 3rd ed. – Edinburgh: Tottel, 2009.
44. Sentința Judecătoria Chișinău cu sediul la Buiucani nr. 1-326/2018.
45. Sesizare nr. 21g, privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 64, 66, 68 și 149 a CPP prezentată în conformitate cu art. 135 din Constituție. Disponibil: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/sesizari/21g_2021.02.04.pdf.
46. Stancu E., Manea T. Tactică criminalistică (I). Curs universitar. București: Ed. Universul juridic, 2017. 224 p. ISBN 978-606-39-0115-7.
47. Бозров В.М. Судебное следствие. - Екатеринбург. 1992. 286 p.
48. Быков В.М. Заключение и показание специалиста как новый вид доказательств. В: Материалы 2-й Всероссийской научно-практической конференции по криминалистике и судебной

- экспертизе «Криминалистические средства и методы в раскрытии и расследовании преступлений» в 3 т. - М.: ЭКЦ МВД России, 2004. Т.1.
49. Бычкова С.Ф. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан. Институт специальных знаний. Научно-практический комментарий. Алматы, 2000.
 50. Головкин Л.В. Материалы к построению сравнительного уголовно-процессуального права: источники, доказательства, предварительное производство. Кн. 11, Москва: Правоведения.
 51. Дулов А.В. Права участников судебной экспертизы. Минск, 1963. 407 р.
 52. Кивалов С.Н., Мищенко С.Н., Захарченко Д.Ю. „Уголовный процессуальный кодекс Украины: Научно-практический комментарий”. Харьков: Одиссей, 2013.
 53. Кирица В., Пилат А. Судебная экспертиза в уголовном судопроизводстве. In: Modern scientific challenges and trends. Collection of Scientific Works. Part 2. Warsaw: Poland. 2018. pp. 112-116. ISBN 978-83-949403-3-1.
 54. Кореневский Ю.В. Доказывание в уголовном процессе (закон, теория, практика). Москва: Юристъ, 2000. 272 р. ISBN 5-7975-0318-2.
 55. Кудрявцева А.В. Заключение и показания специалиста как вид доказательств в уголовном процессе России. В: Актуальные проблемы теории и практики уголовного судопроизводства и криминалистики. Москва: Академия управления МВД России, 2004. ISSN 2072-9391.
 56. Лифшиц Е.М., Михайлов В.А. Назначение и производство экспертизы. Волгоград: 1977. 124 р.
 57. Михайлов В.А. Судебная экспертиза в уголовном судопроизводстве. Москва: Изд.-во Российской таможенной академии. 2013. 210 с. ISBN 978-5-9590-0726-3.
 58. Мухин И.И. Объективная истина и некоторые вопросы оценки судебных доказательств. Ленинград, 1971. р.97. 183 р.
 59. Осояну Т., Пилат А. Соблюдения прав участников уголовного процесса переназначение экспертизы и исследования эксперта. В: Материалах международной научно-практической конференции. Алматы, 2020. 240 с. ISBN 978-601-8078-30-3.
 60. Палиашвили А.Я. Экспертиза в суде по уголовным делам. Москва: Юрид. Лит., 1973. С. 73. 144 с.
 61. Рыжаков А.П. Следственные действия и иные способы собирания доказательств. Москва, ИИД «Филинь», с. 77 336 с.
 62. Самутичева Е. Ю. Заключение эксперта и его оценка в уголовном процессе. (сравнительно-правовое исследование). дис. К.Ю.Н. Москва, 2015.
 63. Стойко Н.Г., Семухина О.Б. Уголовный процесс в США. Красноярск, 2000. 315 ст.
 64. Стойко Н.Г., Шагинян А.С. Уголовный процесс Англии и Уэльса, Бельгии и Дании: сравнительно-правовой аспект. Красноярск. 1997. 81ст.
 65. Уголовный процессуальный кодекс Украины от 13 апреля 2012 года № 4651-VI. [citat la 11.10.2021]. Disponibil: http://continent-online.com/Document/?doc_id=31197178#pos=7:-144.
 66. Федеральный закон "О государственной судебно-экспертной деятельности в Российской Федерации" от 31.05.2001 N 73-ФЗ. Принят Государственной Думой 5 апреля 2001 года. [Citat la 15.03.2021]. Disponibil: <http://base.garant.ru/12123142/>.
 67. Филимонов Б.А. Основы теории доказательств в германском уголовном процессе. Москва: Спарк, 1994. 175 ст.
 68. Харченко Д.А. Судебная экспертиза в российском уголовном судопроизводстве. дис. К.Ю.Н. Иркутск, 2006.
 69. Шляхов А.Р. Правовые основы организации и деятельности судебно-экспертных учреждений СССР// Правовые проблемы судебной экспертизы. Вып. 22. М., 1976.
 70. Шляхов А.Р. Судебная экспертиза: организация и проведения. Москва, Юридическая литература, 1979. 168 с.
 71. Эйсман А.А. Заключение эксперта: Структура и научное обоснование. Москва: Юрид.лит., 1967.
 72. Юрков Ю.К. Проведение экспертизы в суде. Правовые и организационной – практические вопросы. Москва: Юрид. Лит., 1975. 160 с.

LISTA PUBLICAȚIILOR ȘTIINȚIFICE ALE AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste științifice naționale și internaționale

1. ФЛОРЯ, Василий, ПИЛАТ, София, ПИЛАТ, Артём. Судебно-медицинская экспертиза по делам о «врачебных преступлениях». В: *Федеральный научно-практический журнал „Медицинское право”* № 4 (80), 25.07.2018, Москва. 55 с., с. 50-54. ISSN 1813-1239.
2. PILAT, Artiom, PILAT, Sofia. Cooperarea internațională în domeniul dispunerii și efectuării expertizei judiciare. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Științe socioumane. Ediția a XVII-a, nr.2.* Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, 2017. 84 p.,
3. PILAT, Artiom. Condițiile de validare a raportului de expertiză judiciară. În: *Revista științifico-practică „Legea și viața”* nr. 2 (314) 2018. 56 p., pp. 37-40. ISSN 1810-309X,
4. PILAT, Artiom. Efectuarea expertizei judiciare în temeiul comisiei rogatorii internaționale. În: *Revista științifico-practică „Legea și viața”* nr. 8 (320) 2018. 56 p., pp. 26-29. ISSN 1810-309X,
5. PILAT, Artiom. Procedura dispunerii expertizei judiciare în faza de urmărire penală. (Procedure for disposal of judicial expertise in the criminal prosecution phase). În: *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Științe juridice. Nr. 14 (Scientific annals of the Academy „Ștefan cel Mare” of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova. Legal Sciences. Nr. 14).* Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academia „Ștefan cel Mare”, 2021. 326 p.,
6. PILAT, Artiom. Raportul de constatare tehnico-științifică sau medico-legală și corelația acestuia cu expertiza judiciară. În: *Revista Națională de drept. Publicație periodică științifico-practică. Domenii de cercetare: științe juridice* Nr. 3 (245), anul 2022 (2021). 159 p., pp. 68-74.
7. ODAGIU, Iurie, PILAT, Artiom. Respectarea dreptului la apărare la dispunerea expertizei judiciare. În: *Revista Națională de drept. Publicație periodică științifico-practică. Domenii de cercetare: științe juridice* Nr. 4 (246), anul 2022 (2021). 154 p., pp. 81-88. ISSN 1811-0770.

Articole/ teze în lucrările conferințelor

1. PILAT, Artiom. Raport de expertiză ca mijloc de probă în cadrul procesului penal. În: *Revista științifico-practică „Legea și viața”, Ediție specială, aprilie 2018, elaborată în baza materialelor Conferinței științifico-practice internaționale „Argumentarea științifică a rapoartelor de expertiză judiciară”* din 13 aprilie 2018, mun. Chișinău. 141 p., pp. 107-110. ISSN 1810-309X.
2. PILAT, Artiom. Relația dintre raportul de expertiză judiciară și raportul de constatare tehnico-științifică sau medico-legală ca mijloc de probă. În: *Revista științifico-practică „Legea și viața”, Ediție specială, ianuarie 2020, elaborată în baza materialelor Conferinței științifice a studenților-doctoranzi „Prevenirea și combaterea criminalității – probleme, soluții și perspective”, 24 ianuarie 2020, mun. Chișinău. 96 p., pp. 61-63. ISSN 1810-309X. 0,57 c.a.*
3. PILAT, Artiom. Contradictorialitatea și corelația acesteia cu instituția expertizei judiciare. În: *Revista științifico-practică „Legea și viața”, Ediție specială, august 2020, elaborată în baza materialelor Conferinței științifice a studenților-doctoranzi „Prevenirea și combaterea criminalității – probleme, soluții și perspective” – ediția a II-a, 26 iunie 2020, mun. Chișinău.*
4. OSOIANU, Tudor, PILAT, Artiom. Dispunerea expertizei judiciare în faza de judecată. În: *Revista științifico-practică „Legea și viața”, Ediție specială nr. 2, aprilie 2021, elaborată în baza materialelor Conferinței științifice a studenților-doctoranzi „Prevenirea și combaterea criminalității – probleme, soluții și perspective”, Ediția a III-a, 25 martie 2021, mun. Chișinău. 132 p., pp. 67-72.*
5. ПИЛАТ, Артём. Заключение эксперта, средство доказывания в уголовном судопроизводстве Республики Молдова. В: *Научно-методическое обеспечение деятельности правоохранительных органов Республики Казахстан. Материалы международной научно-практической конференции, 20 июня 2018 г., г. Алматы, Республика Казахстан. Алматы: ҚР ПИМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының ҒЗжРБЖҰБ, 2018. 359 с., с. 303-313.*
6. ОСОЯНУ, Тудор, ПИЛАТ, Артём. Соблюдение прав участников уголовного процесса при назначении экспертизы и исследования эксперта. В: *Аубакировские чтения. Материалы международной научно-практической конференции, 19 февраля 2020 г., г. Алматы, Республика Казахстан. Алматы: Қазақстан Республикасы ПИМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының ҒЗжРБЖҰБ, 2020. 240 с., с. 172-174. ISBN 978-601-8078-30-3. УДК 343. ББК 67.408. К 80. 0,25 с.a.*

7. ОДАЖИУ, Юрий, ПИЛАТ, Артём. Исследование заключения эксперта в рамках судебного следствия. În: Забезпечення правопорядку та протидії злочинності України та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення. Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, 17 червня 2021 року, м. Дніпро, Україна. Дніпро: ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2021. 266 с., с. 66-69. УДК 34. 3-12. 0,25 с.а.
8. PILAT, Artiom. Aspecte procesuale privind recuzarea expertului judiciar în faza de urmărire penală. În: Conferința internațională „Interdisciplinaritate și cooperare în cercetarea transfrontalieră”, 02-04 decembrie 2021, Chișinău, Republica Moldova.
9. PILAT, Artiom. Respectarea dreptului la apărare la dispunerea expertizei judiciare. În: Conferința științifică cu participare internațională: „Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice”, (în regim de videoconferință), 09 decembrie 2021, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova.

ADNOTARE

Pilat Artiom, Expertiza judiciară în procesul penal. Teza de doctor în drept. Chișinău 2022.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 219 de surse, text de bază 150 pagini. Rezultatele obținute au fost publicate în 16 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: expertiză judiciară, dispunerea expertizei judiciare, aprecierea raportului de expertiză judiciară, organul de urmărire penală, cunoștințe speciale, expert judiciar, cercetare, instanță de judecată, instituția de expertiză judiciară.

Scopul lucrării: Scopul prezentei lucrări constă în consolidarea prevederilor legale care reglementează activitatea instituției expertizei judiciare în vederea înlăturării caracterului interpretativ al normelor de procedură care reglementează activitatea instituției de expertiză judiciară precum și prevenirea aplicării neuniforme a legislației naționale cu privire la expertiza judiciară de către organele de urmărire penală și instanțele judecătorești.

Obiectivele cercetării: în vederea realizării scopului propus, este necesar de a fi realizate următoarele obiective: analiza multiaspectuală a cadrului normativ național care reglementează domeniul instituției expertizei judiciare în cadrul procesului penal; cercetarea și evoluția materialelor științifice referitoare la expertiza judiciară în procesul penal; identificarea cauzelor care determină aplicarea eronată sau arbitrară a normelor de procedură cu privire la instituția expertizei judiciare; cercetarea criteriilor de apreciere a raportului de expertiză judiciară de către organul de urmărire penală și instanța de judecată; examinarea practicii Curții Constituționale și a Colegiului Penal al CSJ cu privire la practica aplicării legislației care reglementează activitatea în domeniul expertizei judiciare; identificarea cauzelor de condamnare a Republicii Moldova la CtEDO, pe segmentul nerespectării drepturilor părților în cazul dispunerii sau aprecierii eronate a raportului de expertiză judiciară.

Noutatea și originalitatea științifică: Prezenta teză de doctor constituie prima cercetare complexă și multiaspectuală a reglementărilor procedurale din momentul intrării în vigoare a prezentului CPP, care vizează instituția expertizei judiciare. Pentru a reda unele particularități de aplicare a normelor de procedură penală cu privire la expertiza judiciară, autorul a examinat unele abordări doctrinare naționale cât și străine. De asemenea, a fost cercetată practica judiciară a Colegiului Penal al CSJ, a Curții Constituționale a RM, precum și practica CtEDO. Noutatea științifică a tezei de doctor constă în formularea unui set de recomandări de lege ferenda care vor contribui la perfectarea cadrului legal și aplicarea uniformă a legii procesuale penale.

Problema științifică soluționată: constă în elucidarea unor aspecte procesuale ale expertizei judiciare, precum și înaintarea unui set de recomandări de *lege ferenda*, pentru a perfectă activitatea organului de urmărire penală și a instanțelor judecătorești în procesul dispunerii și aprecierii raportului de expertiză judiciară.

Semnificația teoretică: semnificația teoretică a lucrării este caracterizată prin analiza literaturii de specialitate autohtonă precum și a practicii judiciare a Curții Constituționale, CSJ și CtEDO, care vor contribui la identificarea cauzelor de aplicarea neuniformă și arbitrară a normelor de procedură penală în domeniul expertizei judiciare.

Valoarea aplicativă: se exprimă prin formularea propunerii de *lege ferenda* care ar perfectă și îmbunătăți activitatea în domeniul dispunerii și aprecierii raportului de expertiză judiciară, care va uniformiza aplicabilitatea legii procesuale penale de către organele de urmărire penală și instanțele judecătorești.

Implementarea rezultatelor științifice: rezultatele cercetării vor contribui la perfecționarea activității organelor de urmărire penală, procuraturii, instanțelor de judecată precum și a altor participanți în procesul dispunerii și aprecierii rezultatelor expertizei judiciare. De asemenea, rezultatele obținute pot fi folosite pentru instruirea studenților din ciclul I, II și III precum și a audiențelor ai cursurilor de formare inițială și continuă.

РЕЗЮМЕ

Пилат Артём. Судебная экспертиза в уголовном судопроизводстве. Докторская диссертация. Кишинэу, 2022.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 219 источников, основной текст 150 страниц. Результаты опубликованы в 16 научных статьях.

Ключевые слова: судебная экспертиза, распоряжение о производстве судебной экспертизой, оценка заключения эксперта, орган уголовного преследования, специальные знания, судебный эксперт, следствие, суд, учреждение судебной экспертизы.

Цель работы: Целью настоящей работы является усовершенствование правовых норм, регулирующих деятельность учреждения судебной экспертизы, с целью устранения толкования норм процессуального права регулирующих деятельность учреждения судебной экспертизы, и недопущения незаконного применения норм национального законодательства регламентирующие институт судебной экспертизы.

Задачи работы: для достижения поставленной цели необходимо решить следующие задачи: анализ отечественной нормативной базы, регулирующей сферу института судебной экспертизы в уголовном процессе; исследование научных материалов, связанных с судебной экспертизой в уголовном процессе; выявление причин, обуславливающих ошибочное или произвольное применение процессуальных норм регламентирующие норм судебной экспертизы; исследование критериев оценки заключения судебной экспертизы органом уголовного преследования и судом; изучение практики Конституционного Суда и Уголовной коллегии ВСП по практике применения норм уголовно процессуального права, регулирующего деятельность в сфере судебной экспертизы; выявление дел об осуждении Республики Молдова ЕСПЧ, в части несоблюдения прав сторон в случае ошибочного постановления или оценки заключения судебной экспертизы.

Научное новшество и оригинальность: Настоящая докторская диссертация является первым комплексным и многоплановым исследованием процессуальных норм с момента вступления в силу настоящего УПК, который регламентирует институт судебной экспертизы. Для демонстрации применения некоторых особенностей уголовно-процессуальных норм в части судебной экспертизы автором были рассмотрены некоторые отечественные и зарубежные доктринальные подходы, а также судебная практика Уголовной коллегии ВСП, Конституционного Суда Республики Молдова и практика ЕСПЧ. Научная новизна докторской диссертации заключается в формулировке комплекса рекомендаций *lege ferenda*, которые будут способствовать совершенствованию правовой базы и единообразному применению уголовно-процессуального закона.

Решенная научная проблема: заключается в разьяснении некоторых процессуальных аспектов судебной экспертизы, а также представлении комплекса рекомендаций *lege ferenda*, в целях совершенствования деятельности органа уголовного преследования и судов при рассмотрении и оценке заключения судебной экспертизы.

Теоретическая значимость: Теоретическая значимость работы характеризуется анализом отечественной литературы, а также судебной практики Конституционного суда, ВСП и ЕСПЧ, что позволит выявить случаи неравномерного и произвольного применения уголовно-процессуальных норм в сфере судебной экспертизы.

Прикладная ценность: выражается в формулировании предложений *lege ferenda*, которые усовершенствуют и улучшат деятельность в области распоряжения и оценки заключения судебной экспертизы, что упорядочит применимость уголовно-процессуального закона органами уголовного преследования и судами.

Внедрение научных результатов: Результаты исследования будут способствовать совершенствованию деятельности органов уголовного преследования, прокуратуры, судов, а также иных участников процесса, кроме того, они могут быть использованы в процессе преподавания студентам I, II и III циклов обучения в высших учебных заведениях с юридическим профилем и слушателей курсов по переподготовки кадров.

ANNOTATION

Pilat Artiom, Judicial Expertise in Criminal Proceedings. Doctoral Thesis in Law. Chisinau, 2022.

Thesis structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography from 219 sources, basic text 150 pages. The results were published in 16 scientific papers.

Keywords: judicial expertise, disposition of judicial expertise, assessment of judicial expertise report, criminal investigation body, special knowledge, judicial expert, investigation, court, institution of judicial expertise.

The purpose of the thesis: The purpose of this paper is to strengthen the legal provisions governing the activity of the institution of judicial expertise in order to remove the interpretative nature of the rules of procedure governing the activity of the institution of judicial expertise and to prevent uneven application of national law on judicial expertise by prosecutors.

Research objectives: In order to achieve the proposed goal, it is necessary to achieve the following objectives: the multifaceted analysis of the national normative framework that regulates the field of the institution of judicial expertise in the criminal process; research and evolution of scientific materials related to judicial expertise in criminal proceedings; identification of the causes that determine the erroneous or arbitrary application of the procedural norms regarding the institution of judicial expertise; the investigation of the criteria for assessing the report of judicial expertise by the criminal investigation body and the court; examination of the practice of the Constitutional Court and the Criminal College of the SCJ regarding the practice of applying the legislation governing the activity in the field of judicial expertise; identification of the cases of conviction of the Republic of Moldova to the ECtHR, on the segment of non-compliance with the rights of the parties in case of erroneous disposition or assessment of the forensic report.

Scientific novelty and originality: This doctoral dissertation is the first complex and multifaceted investigation of the procedural regulations since the entry into force of the current CPP., which aims at the institution of judicial expertise. In order to reproduce some particularities of the application of the criminal procedure norms regarding the judicial expertise, the author examined some national and foreign doctrinal approaches, as well as the judicial practice of the Criminal College of the SCJ, the Constitutional Court of the Republic of Moldova and the ECtHR practice. The scientific novelty of the doctoral thesis consists of the formulation of a set of recommendations of *lex ferenda* that will contribute to the improvement of the legal framework and the uniform application of the criminal procedural law.

The scientific problem solved: consists of elucidating some procedural aspects of the judicial expertise as well as submitting a set of recommendations of *lex ferenda*, in order to perfect the activity of the criminal investigation body and the courts in the process of disposing and assessing the report of judicial expertise.

Theoretical significance: The theoretical significance of the paper is characterized by the analysis of local literature and judicial practice of the Constitutional Court, SCJ and ECtHR, which will help identify cases of non-uniform and arbitrary application of criminal procedure in the field of judicial expertise.

Applicable value: is expressed by formulating proposals of *lex ferenda* that would perfect and improve the activity in the field of disposition and appreciation of the report of judicial expertise, which will standardize the applicability of the criminal procedural law by the criminal prosecution bodies and the courts.

Implementation of scientific results: the results of the research will contribute to the improvement of the activity of the criminal investigation bodies, the prosecutor's office, the courts as well as other participants in the process of arranging and assessing the results of the forensic expertise, as well as audiences of initial and continuing education courses.

PILAT Artiom

EXPERTIZA JUDICIARĂ ÎN PROCESUL PENAL

Specialitatea: 554.03 – Drept procesual penal

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 13.04.2022
Hârtie offset. Tipar offset.
Coli de tipar: 2,99

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 50 ex.
Comanda nr. 190

Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
MD 2009 Chișinău, str. Gheorghe Asachi 21
Tel.: 022723792; fax. 022738994
web: www.academy.police.md
e-mail: academy@police.md